

VOGELWACHT FRANEKER EN OMSTREKEN

JAARVERSLAG

2024

Vogelwacht Franeker en Omstreken

opgericht 6 januari 1958
aangesloten bij de Bond Friese Vogelwachten (BFVW)
(vanaf 2023 met ANBI-status)

Bestuur

Voorzitter	Sikke Dijkstra	0517 591207
Secretaris	Baukje Boersma	06 20280733
Penningm.	Douwe Sibma	06 53422981
<i>Kandidaat</i>	Klaske Bonnema	06 12673888
Veldwerk	Geert Faber	06 53987598
Ledenadm.	Herre Hof	06 37351624

Postadres secretaris:

Severander 12, 8802 DJ Franeker
Email: info@vogelwachtfraneker.nl

Ledenadministratie:

Linthorst Homanstraat 37, 8802 XX Franeker
Tel. 06 37351624,
email: herre.speelman68@gmail.com

Penningmeester:

Email: penningmeester@vogelwachtfraneker.nl

Contributie:

Contributie: minimaal € 10,00 over te maken op
banknummer NL 74 RABO 0130 4822 50
t.n.v. Vogelwacht Franeker e.o.

Redactie:

Adri Bakker, Baukje Boersma, Piet Blokland, Sikke
Dijkstra, Geert Faber, Chris Grobbo, Mark de Jager,
Jitze Ladenius, Douwe Sibma, Wopke Vellinga,
Dingeman van Wijnen

Foto's en tekeningen:

Cor Aardema, Piet Blokland, Mark de Jager, Marijke
de Jong, Marcel van Kammen, Ronald Rozema,
Douwe Sibma, Dick Tolsma, Arda van de Werken

Foto omslag:

Marcel van Kammen

Opmaak:

Daniël Gerritsen

Vormgeving en eindredactie:

Douwe Sibma

Druk:

Weissenbach.nl, Sneek

Oplage:

1400 stuks

Gereedmaken voor verzending:

Medewerkers van Doniastate te Stiens
(onderdeel van WIL Zorggroep Alliade)

Totaal aantal leden per 31-12-2024:

614 waarvan ruim 100 geregistreerde
vogelwachters

Overname of gebruikmaking van de artikelen en
gegevens uit dit jaarverslag is alleen toegestaan
na toestemming van de eindredactie c.q. auteur.
De artikelen zijn geschreven op persoonlijke titel.

Inhoud

- 3** Wachtwoord
- 4** Indeling wachtgebieden
- 5** Overzicht van de getelde paren en gevonden nesten
- 8** De staat van instandhouding
- 10** RAS-project Scholekster en Kievit
- 12** Verslag Kerkuilenwerkgroep Franeker e.o.
- 14** Een Vogelreis naar het Noorden - van Lapland tot Varanger
- 20** Nazorg in De Bjirmen
- 22** De vogelboeken van 2024
- 28** Vogels door de lens van Dick Tolsma
- 30** Excursie naar de Alde Feanen
- 32** Puzzel Vreemde vogels
- 34** De Westhoek
- 38** Verslag nestkastjes
- 40** Jaarverslag Ringgroep Franeker
- 44** Terugmeldingen Ringgroep
- 45** Aantallen geringde vogels en top 10
- 46** Broedsels in De Bjirmen
- 48** Integrale aanpak natuurbescherming is noodzakelijk
- 50** Beleidsplan 2024-2028 behoud biodiversiteit en nazorg
weidevogels Vogelwacht Franeker e.o.

Omslag: een velduil

Wachtwoord

Tekst: Sikke Dijkstra, foto: Marcel van Kammen

De dunbekwulp is verleden tijd

Op dinsdag 19 november 2024 kopt de Leeuwarder Courant met grote letters op het voorblad van de Fryslân editie:

Zwarte dag voor vogelliefhebbers: de dunbekwulp is uitgestorven.

Naar alle waarschijnlijkheid is deze vogel 29 jaar geleden voor het laatst gespot in Marokko. Sindsdien is de dunbekwulp van het wereldtoneel verdwenen. Sporadisch werd deze vogel in Nederland gezien en mocht dit wel het geval zijn geweest, dan heeft hij het met de dood moeten bekopen. De laatste genoteerde waarneming in Nederland dateert uit 1947.

Dit soort berichten willen we liever niet, of eigenlijk nooit, uit de media waarnemen. Sommige populaties weidevogels staan er al niet florissant meer voor, dat wat er nog is willen we met elkaar graag behouden. Mede door de inzet van onze wachters/nazorgers, met ondersteuning van de drone, wordt er alles aan gedaan om de vogelstand in onze regio te behouden. Denk hierbij aan de aanleg van plasdras, het plaatsen van nestpannen op palen in het water. Dit met als doel de grondpredatie hierbij geen kans te geven eieren te prederen. Maar ook het ophangen van nestkasten verspreid door de gehele gemeente Waadhoeke. Hieruit blijkt wel dat we als Vogelwacht er alles aan doen om de vogels in onze regio te houden en te behouden.

Na een paar keer overleg te hebben gehad met de betrokken wethouder en enkele ambtenaren van de gemeente Waadhoeke, hebben we financieel groen licht gekregen op het door ons ingediende Beleidsplan. Uiteraard zijn we als bestuur hier ontzettend blij mee. Deze uitslag geeft ons de komende jaren de mogelijkheid om het plan uit te werken en gestalte te geven. Elders in dit jaarverslag vindt u verdere informatie over dit Beleidsplan.

Onze jaarlijkse excursie van 25 mei j.l. was deze keer naar de Âlde Feanen te Eernewoude. Aan boord van de excursieboot "de Blaustirns" waren alle zitplaatsen bezet. Een mooie opkomst. Onze secretaris zal u elders in dit jaarverslag verslag doen van deze excursiedag.

Zoals ik vorig jaar al berichtte over de Jeugdfûgelwachtdei, hebben we de toezegging van de BFWW gekregen dat we deze dag voor seizoen 2025 mogen organiseren. In een voorbereidend overleg met René van Dam van de BFWW is besloten dat dit zal plaatsvinden op 14 juni aanstaande. Het wordt een dag die bol staat van velerlei activiteiten. Denk hierbij aan: fierljeppen, herkennen van (weidevogel)eieren en waterbeestjes, drone vliegen, nestkasten maken, mollenvanger, enz..

We beginnen de dag met inloop vanaf 8:15 tot 8:45 uur. Daarna zal de opening plaatsvinden. En vanaf 9:00 uur start het programma wat duurt tot ca. 12:00. De afsluiting van deze Jeugdfû-

gelwachtdei zal rond de klok van 12:30 uur zijn. Gezien de vele activiteiten op deze dag hebben we een 20-tal vrijwilligers nodig om ons hierbij te assisteren; vele handen maken licht werk! Meld u aan op mailadres: voorzitter@vogelwachtfraneke.nl. Uw inzet en hulp zal beloond worden door de deelname van enthousiaste jeugd. Aan ons als bestuur de taak om een geschikte locatie voor dit evenement te vinden.

Lieten we voorgaande jaren altijd mensen van "buiten" onze filmavond presenteren. Dit jaar hebben we als bestuur onze eigen nazorgers Cor Aardema en Arend Kuiper bereid gevonden deze avond voor ons in te vullen. Elders in dit verslag vindt u een beschrijving van hun vogelreis naar Noordelijke contreien. De avond vond plaats in dorpsshuis "de Rede" in Ried.

Afgelopen seizoen hebben we Klaske Bonnema benaderd of zij op termijn het penningmeesterschap van Douwe Sibma wil overnemen. Aanleiding hiervoor zijn de vele inspanningen die Douwe in de weken rondom de jaarwisseling heeft. Naast het opmaken en afronden van de financiële stukken, heeft hij in diezelfde periode zijn handen meer dan vol om als vormgever en eindredacteur het jaarverslag samen te stellen. Douwe had al eerder aangegeven dat beide werkzaamheden behoorlijk wat tijd in beslag nemen. Reden temeer om versterking te gaan zoeken. Klaske heeft aangegeven eerst een seizoen mee te willen draaien. In de Algemene Ledenvergadering van 2025 zullen we Klaske voordragen als opvolger van Douwe. Inmiddels is er een boekhoudapplicatie aangeschaft om sowieso de taken van de penningmeester eenvoudiger en minder tijdrovend te maken. Momenteel wordt er druk aan gewerkt om alle bestanden over te zetten naar dit systeem.

Door de teruglopende opkomst bij zowel de ledenvergaderingen als ook de wachtersvergaderingen, heeft het bestuur besloten deze vergaderingen vanaf seizoen 2025 samen te laten vallen. Zo hopen wij als bestuur op een hogere opkomst van de avond. Met deze opzet kunnen wij als bestuur onze leden en de wachters/nazorgers tevens van elkaars inspanningen op de hoogte brengen.

Boeren, grondgebruikers, wachters, nazorgers en loonbedrijven, bedankt voor jullie inzet en vooral voor de onderlinge samenwerking en communicatie. Alleen door op deze manier samen te werken voorkomen we wellicht dat er nog meer vogels van het wereldtoneel gaan verdwijnen.

Voor u ligt ons jaarverslag van 2024, veel leesplezier.

Met vriendelijke groet,
Sikke Dijkstra
voorzitter

Bezoek ook eens onze website: www.vogelwachtfraneke.nl

Indeling wachtgebieden

Overzicht van de geregistreeerde GETELDE PAREN en GEVONDEN NESTEN in 2024

Overzicht en tekst: Geert Faber

Rayons	Vogelwachters	Ha.	Kievit		Grutto		Scholekster		Tureluur	
			paren	nesten	paren	nesten	paren	nesten	paren	nesten
1	Frans van der Veen en Michiel Bakker	144					1			
2A	Martinus Hiddinga	122								
2B	Geert Appelhof en Johan Rombout	86								
3A	Richard Plat	125		4				1		
3B	Richard Plat en Rein van der Meer	65		2						
4A	Age, Stephan en Vincent Huitema	58		11				6		
4B	Durk en Erwin van Wier	105								
5A	Age, Stephan en Vincent Huitema	140		8				10		
5B	Frans v.d. Veen en Michiel Bakker	103		17				1		
6	Willem Wolberts	230		12		3		5		4
7	Matthijs Westra en Sjoerd Westra	130		1						
8	Herre Hof	86								
9A	Jappie Lemstra en Sjoerd de Boer	156		3				2		1
9B	Herre Hof en Sikke Dijkstra	65	2	4				1		
10A	Theunis Vrij, Jappie Lemstra en Piet Dillingh	86		10				2		
10B	Peter Rienstra	73								
10C	Bart de Witte en Douwe Sibma	93		1				3		
11A	Tjitte Piebenga en Adri Bakker	103		2				3		
11B	Jan en Yke Rodenhuis	115								
12A	Tjitte Piebenga en Adri Bakker	123		19		1		10	1	3
12B	Jitze en Robert Ladenius, Wopke Bakker en Michiel Bakker	95		11		1	2	5		2
13A	Jan Doevedans, Jentsje de Vries en Sjirk Attema	148		40	2		1	15		2
13B	Frans Boersma en Jelte Boersma	172	2	3			2	1		
14A	Rienk Terpstra en Adri Bakker	73	6	19	12	7		1	2	5
14B	Rienk Terpstra en Adri Bakker	70	1	9				5		
15	Oene v.d. Meer, Jelle Velsma en Piet Haarsma	113		10				5		
16	Jetze Heeringa	112						1		
17	Herman Sinnema, Jan Helvrich, Isaak Syswerda, Berber Syswerda en Sieb Fennema	182		21		1		14		3
18	Minne Heeg	69		10		1				
19	Arend Kuiper, Cor Aardema, Mirjam Dillingh en Berber Syswerda en Herman Sinnema	126		2			1	9		
20	Klaas Hoekstra, G.Hiemstra, Aart Dijkstra, Th. v.d. Woud	223		7		2				

Overzicht van de geregistreeerde GETELDE PAREN en GEVONDEN NESTEN in 2024

Rayons	Vogelwachters	Ha.	Kievit		Grutto		Scholekster		Tureluur	
			paren	nesten	paren	nesten	paren	nesten	paren	nesten
21A	Vacant	92								
21B	Wytze Meinsma en Meinte Meinsma	99		23	4	26		4	5	10
21C	Wytze Meinsma en Meinte Meinsma	55			1	5		2	1	1
22	Jan Jukema, Joop Jukema en Albert Jukema	60		25	1	1		9		6
23A	Jan Jukema, Joop Jukema en Albert Jukema	35						1		
23B	Jan Jukema, Joop Jukema en Albert Jukema	173		21	1	12	2	19	4	7
24	Klaas Hoekstra, Gerrit Hjemstra, Aart Dijkstra, Wytze Meinsma en Theo van der Woud	141		6		3		9		
25	Jehannes Koning	215	1	1	1	8		2		6
26	Jan Jukema en Joop Jukema	34								
27	Arend Kuiper, Cor Aardema en Mirjam Dillingh	137		9				22		
28	Rinse Keizer en Jappie Lemstra	92		1		7				
29	Jappie Lemstra	142		14	1	8		1		5
30	Peter Rienstra	66								
31	Riemer Visser en Klaas Plat	46		3				8		
32A	Arend Kuiper, Cor Aardema en Mirjam Dillingh	56		7		1	1	1		
32B	Arend Kuiper, Mirjam Dillingh, Cor Aardema, Jorn Aardema en Dirk Kooistra	135		74		14	3	7		16
33	Riemer Visser en Durk Pietersma	255		34		1		11		
34A	Hein Dijkstra en Ortwin Dijkstra	97		22			3	4		
34B	Arend Kuiper, Cor Aardema en Mirjam Dillingh	170		15			1	9		
35	Jacob Jonker, Theo Draaijer en Durk Noordenbos	309		4			1	3		
36A	Durk Norder en Michiel Vlaskamp	128		7				4	1	
36B	Durk en Erwin van Wier	87		5				5		
37	Fokke de Boer, Lolke Wijtsma en Jacob Agema	150		1			4			
38	Piet Dillingh, Mirjam Dillingh, Cor Aardema en Arend Kuiper	116								
39	Minne Heeg en Auke Bootsma	35								
40A	Arend Kuiper, Cor Aardema, Mirjam Dillingh en Oege Mulder	67		4						
40B	Arend Kuiper, Cor Aardema en Mirjam Dillingh	110		3			1	6		
41A	Piet Haarsma, Jetze Heeringa en Ortwin Dijkstra	136								
41B	Ortwin Dijkstra en Hein Dijkstra	101	4	7			5	7		
42	Jouke Jouwersma en Isaak Syswerda	218	1	1			2	1		
43A	Frans Boersma, Eric Boersma en Jelte Boersma	122		5		3				

Overzicht van de geregistreeerde GETELDE PAREN en GEVONDEN NESTEN in 2024

Rayons	Vogelwachters	Ha.	Kievit		Grutto		Scholekster		Tureluur	
			paren	nesten	paren	nesten	paren	nesten	paren	nesten
43B	Hans Nauta en Klaas Rodenburg	58								
44	Durk en Erwin van Wier	126								
45	André Roersma en Jan Vlietstra	165	5		2	1	6	1	6	
46	Sikke Dijkstra	190						1		
47	Jehannes Koning	88								
48	Piet Dillingh en Jan Rodenhuis	101		1				1		
49	Jelle Velsma en Johannes Rienks	101						2		
50A	Bart de Witte en Douwe Sibma	83								
50B	Bart de Witte en Douwe Sibma	46								
50C	Bart de Witte en Douwe Sibma	126								
51	Wytze Meinsma	111								
52	Jetze Heeringa	41								
53	Jehannes Koning	140								
54	Jacob Jonker, Theo Draaijer en Durk Noordenbos	56								
55	Wytze Keizer, Piet Keizer, Peter Keizer en W.J. Keizer	125		30	1	16		7	1	10
56A	Ids Schram en Bart de Witte	135	1				6			
56B	Jan de Vlas, Riemer Visser en Eddy IJzendoorn	105		5	2	9	5	6	1	4
58	Arend Kuiper, Cor Aardema en Mirjam Dillingh	273		4			2	19		
61	Auke Bootsma	93		12		8		15		7
62	Hylke Luimstra	79								
64	Arend Kuiper, Cor Aardema, Mirjam Dillingh en Oege Mulder	123		6			2	1		
65	Jitze Ladenius, Robert Ladenius en Michiel Bakker	143								
66	Arend Kuiper, Cor Aardema en Mirjam Dillingh	69		6			2	1		
69	Wytze Keizer, Piet Keizer, Peter Keizer, W.J. Keizer en Jurjen Bakker			2		7				1
80	Hylke, Gerd en Wybe Hoekstra	335						3		
81	Hylke Hoekstra	63								
82	Hein W. en Hâns de Vries	185		2				4		
83	René en Niek de Vries	118								
84	Arjen en Herre de Vries	112						1		
85	Arjen en Herre de Vries	98								

De staat van instandhouding

Tekst: Douwe Sibma, Foto: Marcel van Kammen

Het aantal geregistreerde aantal broedparen voor onze Vogelwacht is voor de Grutto, Kievit en Tureluur gestegen ten opzichte van vorig jaar; met 23%, 6% resp. 57%. Voor de Scholekster is er een daling van 5%.

Broedparen	2006	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kievit	1100	728	545	518	632	633	577	576	609
Grutto	432	209	189	130	188	185	161	141	174
Scholekster	719	368	408	332	388	395	318	368	350
Tureluur	216	139	124	94	106	108	106	73	115

Voor alle duidelijkheid: bovenstaand overzicht zegt niets over het broedsucces, laat staan hoeveel jongen ervan vliegvlug zijn geworden.

2024 lage kuikenoverleving

De BFW meldde: "2024 gaat de boeken in als een slecht jaar voor de weidevogels in de Provincie Fryslân. Uit de analyse van de gegevens blijkt dat er meer nesten en broedparen zijn gemeld, maar dat het percentage nesten dat verloren is gegaan hoger is dan voorgaande jaren. Dat er veel nesten en broedparen gemeld zijn is dus geen goed teken omdat een deel van de weidevogels meerdere legsels heeft gehad. De tellingen van de kuikenoverleving van de grutto laten zien dat er te weinig kuikens vliegvlug zijn geworden. De hoge predatiedruk in een jaar met weinig muizen is van negatieve invloed op het broedsucces geweest in 2024."

Verdrag van Bern

Het Verdrag van Bern inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa daterend van 19-09-1979 geeft in artikel 2 de essentie weer van het handelings- en afwegingskader:

"De Verdragsluitende Partijen nemen de nodige maatregelen om de populaties van in het wild voorkomende dier- en plantesoorten te handhaven of te brengen op een niveau dat met name overeenkomt met hetgeen vanuit ecologisch, wetenschappelijk en cultureel standpunt is vereist, daarbij rekening houdend met de vereisten op economisch en recreatief gebied en met de behoeften van ondersoorten, variëteiten of vormen die plaatselijk worden bedreigd."

"Wat de betekenis van het verdrag voor weidevogels in Nederland betreft is derhalve vooral van belang dat (i) de Nederlandse overheid als verdragspartij gebonden is aan de verdragsbepalingen; en dat (ii) het verdrag richtinggevend is bij de uitlegging en toepassing van de Vogel- en Habitatrichtlijnen en ook van nationale, Nederlandse wetgeving."¹

Het Verdrag van Bern is de hoogste regelgeving, nationale regelgeving zoals de Omgevingswet I (die de Wet natuurbescherming heeft opgevolgd) of de toepassing en uitleg daarvan mag niet strijdig zijn met genoemd bedrag. In dat geval prevaleert dit verdrag.

Nederland is op grond van de Vogelrichtlijn verplicht om de weidevogels én hun leefgebieden te beschermen, maar komt zijn internationale verplichtingen niet na

De Europese Commissie heeft medio dit jaar besloten een inbreukprocedure – een juridische procedure vanwege het niet naleven van Europese wetgeving – te starten tegen de Nederlandse overheid. Nederland is als EU-lidstaat op grond van de Vogelrichtlijn verplicht om de weidevogels én hun leefgebieden te beschermen, maar komt volgens de Commissie de verplichtingen niet na.

Fors biotoopverlies en forse stijging aantal grondpredatoren

De laatste decennia zagen we een gestage afname van geschikte broedlocaties omdat de veelal kleinere kruidenrijke weilanden via ruilverkaveling en mechanisatie werden omgeturnd tot grote percelen 'grasfalt'. Met diepontwatering, mestinjectie en later gevolgd door sleepslangbemesting, 's nachts maaien en dergelijke. Boeren die deze transitie niet wilden of konden maken, haakten af. Tezeldertijd kwam er gestage toename van met name de grondpredatoren zoals vossen en later de steenmarters. Kunnen weidevogels, zeker wanneer ze tezeldertijd eieren en jonkies hebben, vliegende predatoren zoals zwarte kraaien of bruine kiekendieven verjagen, tegenover de grondpredatoren zijn ze machteloos.

Van recenter datum is de opkomst van de wasbeerhond en de goudjakhals. Het is ook niet te verwachten dat dezen zich de weidevogelhapjes zullen onttrekken. Dat geldt trouwens ook voor zwerfkatten (loslopende en verwilderde huiskatten).

1. A. Trouwborst. 2016. Weidevogels en de Europese en internationale verplichtingen van Nederland: een juridische analyse. Rapport in opdracht van Vogelbescherming Nederland. Tilburg University.

Alle bovengenoemde soorten zijn bij wet beschermd, vossen mogen op basis van een landelijke vrijstelling in Friesland worden afgeschoten, voor de steenmarter geldt een provinciale ontheffing om een beperkt aantal per jaar af te schieten.

Noodzaak populatiebeheer en vergroting biotoopareaal weidevogels

Weidevogels als de grutto en kievit zijn iconische en geliefde vogels in Nederland en zeker in Friesland. In de Friese cultuur spelen weidevogels een belangrijke rol, alsook in recreatief opzicht voor de eigen inwoners en toeristen. Die breed gedragen status hebben de loslopende katten, steenmarters en vossen niet, integendeel. Alle soorten onbegrensd laten toenemen resp. afnemen, zal betekenen dat we over pakweg 10 jaar nauwelijks nog weidevogels over zullen hebben.

Zie wederom artikel 2 van het Verdrag van Bern; ook economische, culturele en recreatieve overwegingen mogen een rol spelen. Ik denk dat een (grote) meerderheid van de Nederlandse bevolking graag ziet dat er weer bloemrijke weilanden in mei en juni zijn waar de weidevogels weer volop zijn te zien en te horen. Maar dan alleen als de boeren ook met hun bedrijf en het landschapsbeheer een goede boterham kunnen verdienen. Als dat niet kan, dan houden de boeren er mee op en wordt zullen de landerijen grotendeels opgeslokt worden door infrastructuur, woningbouw en bedrijven. Ook de weidevogels zijn dan definitief exit.

Zonder intensiever predatiebeheer zullen de weidevogels verdwijnen

Om de daling van de weidevogelpopulatie te stoppen zal in elk geval vooralsnog intensiever predatiebeheer moeten worden uitgevoerd om de geslonken populaties weidevogels minimaal op hun huidige minimumniveau te behouden. Hiertoe zou vastgesteld moeten worden wat de huidige aantallen van elke soort zijn, en wat de maximale omvang van met name de predatorsoorten mag zijn. Inclusief jaarlijkse tellingen uiteraard.

Natuurlijk moeten er ook veel meer geschikte broedbiotopen komen, dus met hogere waterstand en kruidrijk gras, zodat er veel meer weidevogels kunnen broeden door het voedselaanbod en een grasvegetatie die voor weidevogels beter is dan het zware en dichte Engelse raaigras. Maar dit is wel een maatregel waar veel haken en ogen aan zitten (politiek, financieel) en die mede daarom niet op korte termijn gerealiseerd zal kunnen worden.

Als in de tussentijd niet fors wordt ingezet op intensivering van het predatiebeheer, dus met het Verdrag van Bern in de arm, dan zullen de meeste weidevogels snel verdwijnen in Friesland. Dan zullen we ze alleen nog in met water omringde reservaten kunnen zien en natuurlijk digitaal op Beleef de Lente.

Na pakweg 10 of 20 jaar zal er dan mogelijk een parlementaire enquête komen hoe het toch kan dat de overheid het heeft laten gebeuren dat de iconische weidevogels gevlogen zijn, dan wel ten prooi zijn gevallen aan de veelal overdag onzichtbare zoogdieren uit de categorie roofdierachtigen.

Meer welvaart minder welzijn

Dat is dan kennelijk de prijs die we moeten betalen dat de Nederlandse boeren, wellicht genoodzaakt door de banken, supermarkten en consumentisme, goedkope producten moest leveren. Natuurlijk ook aan het buitenland zoals landen in Afrika en China.

Plus dat onze weidevogelprovincie de rechters de afgelopen jaren kennelijk niet kon overtuigen van het nut van Ijpaai-sykjen en proactief predatiebeheer. Met eerst kievitseieren mogen zoeken en -rapen werd bewerkstelligd dat de kieviten na de zoekperiode en masse bijna gelijktijdig gingen broeden en aldus, samen met de grutto en scholeksters een forse luchtmacht hadden tegen de vliegende predatoren.

Een ander zeer positief effect was dat jonge kinderen de weilanden in gingen om te eierzoeken, ze leerden waar op te letten en gingen na het zoekseizoen de nesten markeren voor de boer. Nu is de instroom van jongeren in de nazorg heel klein, ook dit is voor de toekomst echt een probleem.

Vanuit culturele, ecologische en recreatieve overwegingen (economie en welzijn) is goed aannemelijk te maken dat het aantal predatoren zeer beperkt moet blijven. Er broed(d)en namelijk relatief veel weidevogels in Friesland. Veel mensen beleven veel plezier aan deze iconische vogels met hun kenmerkende uiterlijk, zang, vlieggedrag en alarmroep, niet aan de vos en steenmarter. Maar de strijd in de rechtszaal is helaas tot nog toe in het nadeel beslecht van de weidevogels.

Zelfs als watermerk is de Watersnip een prachtige vogel

RAS-project Scholekster en Kievit 2024

Tekst: Chris Grobbe; foto: Marcel van Kammen

Vooraf aan het ringen, zijn de wachters al druk met het zoeken en markeren van de nesten. Dit is feitelijk het begin van het ringseizoen. Wanneer we tijdens het ringen de nesten nog moeten zoeken, kost dat veel tijd en gaat ten koste van de ringtijd. Natuurlijk vinden we tijdens het ringen ook wel niet eerder gevonden nesten. Uiteraard markeren en registreren we deze dan. Maar over het algemeen concentreren wij ons op de al reeds gevonden nesten.

Eerste vangmiddag

Net als vorig jaar wordt de eerste vogel gevangen op 1 mei. Riemer en Tamme hebben de eer om het ringseizoen af te trappen met een vogel die nog niet is voorzien van ringen. De vogel krijgt een ringcombinatie omgelegd en gaat vanaf dan door het leven als BRB-R9Y5. En is vanaf dan individueel herkenbaar. De vogel is op het moment van schrijven (eind november) nog niet opgemerkt op een hoogwatervluchtplaats. Op dezelfde middag vangen ze ook een vogel terug, een vogel welke al eerder is geringd. Het gaat om RB-BAWN. Deze vogel heeft in 2016 zijn ringen gekregen. Ook deze vogel is op vrijwel dezelfde plek gevangen als in 2016. Wat maar weer bevestigt dat Scholeksters erg trouw zijn aan hun broedlocatie/territorium. Deze vogel wordt jaarlijks meerdere malen afgelezen op de hoogwatervluchtplaatsen van Harlingen en Roptazijl. In totaal worden deze middag vijf vogels gevangen, wat we noemen: een prima middag!

Overmatige neerslag

In de maanden april en mei van dit jaar valt er bijna 2x zoveel regen dan gemiddeld. Deze overmatige regenval is slecht voor deze tijd van het jaar. De boeren kunnen het land niet op met hun machines en de eieren zuigen vast in de modder. Hoewel de maandtemperatuur in de maand mei 3 graden hoger is dan gemiddeld, kan het tijdens de hevige buien stevig afkoelen. Beide factoren zijn uiteraard niet bevorderlijk voor de eieren en de broedende Scholeksters. De temperatuurverschillen hebben een dusdanige invloed op de conditie van de broedende vogels, dat deze vaker van de eieren af moeten om te foerageren en om hun conditie op peil te houden. Wat weer inhoudt dat de eieren blootgesteld worden aan weersinvloeden en predatoren. De nattigheid zorgt er ook voor dat we niet zo vaak het land in kunnen om te ringen. Dit is onder andere een van de redenen dat we een beperkt aantal ringmiddagen hebben gehad en daardoor ook veel minder vogels hebben gevangen.

Kort ringseizoen

Dit jaar hebben we een uitermate kort ringseizoen gehad. De eerste vogel vingen we 1 mei en de laatste vogel werd gevangen op 1 juni. Normaliter worden de meeste vogels

gevangen in juni. Maar aangezien we in juni ook overmatige neerslag hebben gehad, heeft dat ons beperkt in het aantal keren dat we konden ringen. Voor ons als ringers is het jammer, maar voor de vogels was de nattigheid desastreus. Als we alleen naar de cijfertjes kijken, mogen we over het aantal vangsten in mei tevreden zijn.

Hoe verder na het ringen?

Het ringseizoen is uiteraard maar kort, omdat dat door ons alleen in het broedseizoen gedaan wordt. Wij vangen de vogels alleen maar op het nest. Soms wordt er in het winterseizoen gebruik gemaakt van zogenaamde kanonnetten. Wanneer de vogels zich dan verzamelen op een hoogwatervluchtplaats, wordt er door middel van het afschieten van een net in één keer een groot aantal vogels gevangen. Uiteraard worden de ongeringde vogels dan geringd. Ook kan er dan aan de hand van reeds geringde vogels worden nagegaan hoe de conditie van de vogels is in de winter. Waar de meeste data uitkomt, is het aflezen van de ringen van de vogels. Dit wordt het hele jaar rond gedaan door enkele tientallen vrijwillige aflezers. Tussen 1 januari 2024 en 22 november 2024 zijn er in totaal 1344 van 'onze' vogels afgelezen.

De vangsten in cijfers

In totaal hebben we dit jaar 69 vogels gevangen. Waarvan 30 terugvangsten en 39 vogels welke dit jaar hun ringen hebben gekregen. Onder deze 39 vogels zijn er maar 7 pullen.

Woord van dank

Zoals ieder jaar bedanken wij hierbij iedereen die zich veelal belangeloos inzet voor de vogels en in het bijzonder de weidevogels. In het bijzonder willen we graag een van de aflezers bedanken voor haar enorme bijdrage. Met tot nu (22 november 2024) toe 792 aflezingen verdeelt over 52 verschillende momenten, kunnen we Anneke Zeinstra uitroepen tot aflezer van het jaar. De eeuwige roem is haar meer dan gegund!!

Namens Ringgroep Franeker, Riemer Visser, Tamme Velstra, Mirjam Dillingh & Chris Grobbe

Deze overmatige regenval is slecht voor deze tijd van het jaar. De boeren kunnen het land niet op met hun machines en de eieren zuigen vast in de modder

Met deze broedplaats op een oud verkeersbord kunnen de scholeksters de eieren wel omdraaien bij het broeden en hebben de grondpredatoren geen kans (foto: Cor Aardema)

Verslag Kerkuilenwerkgroep Franeker e.o. 2024

Tekst: Wopke Vellinga, Foto: Marcel van Kammen

Helaas een erg kort verslag van onze Werkgroep dit jaar. Sinds ik begin 2000 ben begonnen met mijn werkzaamheden voor de Kerkuilenwerkgroep, heb ik nog nooit zo'n dramatisch jaar gehad. We zijn, zoals elk jaar, in mei weer van start gegaan met onze controlerende langs de nestkasten. We troffen overal hetzelfde beeld aan: lege nestkasten. Het was ook merkbaar stiller in de schuren. We zagen bijna geen volwassen kerkuil in de schuur of nestkast. Door het erg natte voorjaar zijn er veel jonge muizen verdronken in hun holen en is de veldmuizenpopulatie sterk terug gelopen. Hierdoor is er geen of onvoldoende voedsel voor de kerkuil. De uilen die op zandgrond leven kunnen vaak overstappen op andere soorten, denk aan bosmuizen, woelmuizen en spitsmuizen. Bij ons op de kleigrond zijn de kerkuilen met name afhankelijk van de hoofdzakelijk voorkomende veldmuizen.

Hoewel ik nog wel de verwachting had dat het slechte jaar voor de kerkuilen nog kon herstellen, liet ook de tweede controlerende vanaf ongeveer september nog steeds hetzelfde beeld zien. Opnieuw alleen maar lege nestkasten.

Zelfs in december zijn er nog steeds te weinig muizen. Dat zie je bijvoorbeeld ook aan de grote zilverreiger en de blauwe reiger, die normaal in grote aantallen in de graslanden op jacht zijn naar muizen. Nu zie je ze weer meer in de sloten, op jacht naar vissen.

Ook vanuit de landelijke Werkgroep Kerkuilen komen dezelfde berichten en wordt gesproken van het rampjaar 2024. Zelfs op zandgronden, met meer soorten muizen, zijn bijna geen broedgevallen of zijn de jongen veel te licht door voedseltekort.

De kerkuilen hebben het dan ook zeer zwaar. Hierdoor zal de populatie teruglopen. Om te kunnen herstellen is er een zachte winter nodig en herstel van de muizenpopulatie.

Ook dit jaar doe ik weer mee met het tellen van de roestplaatsen van ransuilen. Ook hier is al een terugval in aantallen zichtbaar of zijn vaste roestplekken niet meer bezet.

Ziet u een roestplaats in onze regio (gebied gemeente Waadhoeke) dan hoor ik graag de aantallen en de locatie. Ik zorg dan dat de gegevens worden doorgegeven aan de contactpersoon van Sovon in onze provincie.

Wopke Vellinga
Telnr. 06-20777354
e-mail: wvellinga@planet.nl

● ● ● EXPERTISECENTRUM ● ● ● DUIZELIGHEID

Centrum voor Duizeligheid, Hoofdpijn, Tinnitus en Kaakklachten in Franeker

Het Expertisecentrum Duizeligheid is een intercollegiaal en interdisciplinair team van zorgverleners dat zich bezighoudt met het onderzoeken en behandelen van de klachten die samenhangen met duizeligheid, hoofdpijn, tinnitus en kaakklachten. Het is een initiatief van Gezondheidscentrum Het Want.

Het Expertisecentrum Duizeligheid omarmt een multidisciplinaire aanpak en door korte lijnen binnen het gezondheidscentrum kunnen wij optimale zorg bieden. Je kunt bij ons terecht voor zowel acute, chronische of complexe klachten. Bij Expertisecentrum Duizeligheid wordt de intake uitgevoerd door onze casemanager. Uitlokkende factoren worden nauwkeurig in kaart gebracht en een uitgebreid onderzoek wordt uitgevoerd. Na het onderzoek worden de bevindingen met je besproken en wordt er een behandelplan opgesteld.

Voor meer informatie neem dan een kijkje op onze website: expertisecentrumduizeligheid.nl of neem contact met ons op via 0517-390900.

Fysiotherapie en sporten bij Gezondheidscentrum Het Want in Franeker

HET WANT
GEZONDHEIDSCENTRUM ●

Specialisaties fysiotherapie

Manuele therapie, geriatriefysiotherapie, kinderfysiotherapie, fysiotherapie bij hart- en longproblematiek, duizeligheid, hoofdpijn, corona-revalidatie, adem- en ontspanningstherapie, gecombineerde leefstijl interventie, leefstijlcoaching, valpreventie, slaapfysiotherapie, chronisch pijn en fibromyalgie, multiple sclerose, claudicatiointermittens, medical taping en dry needling.

Interdisciplinair

De overige zorgaanbieders van Gezondheidscentrum Het Want zijn: pedicure, massagetherapeut, psycholoog, diëtiste, psychotherapeut, gewichtsconsulent, gezins- en relatietherapeut, bekkenfysiotherapeut, kinderbekkenfysiotherapeut, podotherapeut en logopediste. Door korte onderlinge lijnen is het mogelijk om snel en gericht gebruik te maken van een ieders specifieke deskundigheid.

Sport en ontspanning

Gezondheidscentrum Het Want biedt 6 dagen per week diverse sportactiviteiten aan, zoals: fitness, yoga, pilates, dansgroepen bij Parkinson, natuurwandelingen, nordic walking, buikdansen en bewegen voor ouderen.

Kom gerust langs voor een gratis proefles.

Het Want 12 | 8802 PV Franeker | 0517-390900 | info@hetwant.nl | www.hetwant.nl

Een Vogelreis naar het Noorden: Van Lapland tot Varanger

Tekst en Foto's: Cor Aardema

Samen met mijn vogelvriend en collega-nazorger Arend Kuiper reis ik sinds 2018 regelmatig naar het noorden van Scandinavië. Ons doel? Trekvogels bewonderen boven de poolcirkel en graag neem ik u als lezer mee op dit avontuur.

Een lange reis:
32u 47m – 3157 km

Arend Kuiper en Cor Aardema

Onze reis begint in Nederland. Het nazorggebied waar wij verantwoordelijk voor zijn, grenst deels aan de waddenkust. In het voorjaar zien we daar tal van vogelsoorten die hier niet broeden, maar wel even halt houden op onze weilanden. Dat roept vragen op. Wat doen ze hier? Waar gaan ze naartoe? En hoe vergaat het ze op hun eindbestemming? Buitendijks zien we soorten als de rosse grutto, regenwulp, bonte strandloper, steenloper en breedbekstrandloper. Binnendijks spotten we de goudplevier, bosruiter, zwarte ruiters, watersnip en kempiaan. Veel van deze vogels hebben ooit in Nederland gebroed, maar zijn inmiddels verdwenen door veranderingen in ons landschap. De bonte strandloper is daar een voorbeeld van. Waar deze soort vroeger regelmatig in Nederland broedde, gebeurt dat nu nog maar sporadisch, bijvoorbeeld op de Marker Wadden en in het Lauwersmeer gebied. De afsluiting van de Zuiderzee heeft hieraan bijgedragen. Andere soorten, zoals de goudplevier en de bosruiter, verdwenen

doordat onze veengebieden en natte graslanden veranderen in een cultuurlandschap. Wat deze soorten gemeen hebben, is dat ze al duizenden jaren gebruikmaken van de Waddenzee als tussenstop om te foerageren tijdens hun trektocht naar het hoge noorden.

Bonte strandloper

Wat deze soorten gemeen hebben, is dat ze al duizenden jaren gebruikmaken van de Waddenzee als tussenstop om te foerageren tijdens hun trektocht naar het hoge noorden.

Op weg naar het Arctische broedseizoen

Begin juni, als in Nederland het broedseizoen van veel vogels op zijn einde loopt, begint het feest pas echt boven de poolcirkel. In het noorden van Finland, waar de laatste sneeuw doorgaans half mei smelt, wachten uitgestrekte toendra's en veengebieden op hun zomerse bezoekers. Het perfecte moment om de vogels in hun schitterende broedkleed te bewonderen. En dus vertrekken we richting Inari, in Fins Lapland, waar de Taigabossen steeds dunner worden en de wildernis zich in al haar pracht ontvouwt.

De magie van Inari

Inari is een land van contrasten. Hier wisselen uitgestrekte veengebieden, vochtige toendra's en ongerepte moerassen elkaar af. Het is de broedplaats van soorten als de rosse grutto, goudplevier en bosruiter. Om deze vogels in hun natuurlijke habitat te zien, laten we de gebaande paden achter ons en trekken we de ruige natuur in. Het is een indrukwekkende, maar niet geheel risicoloze onderneming. Ooit ontmoette ik hier een bruine beer – een ontmoeting die ik niet snel zal vergeten.

De stilte in deze regio is overweldigend. Waar Nederland vol ligt met wegen en paden, vind je hier slechts één doorgaande weg met een paar aftakkingen naar Noorwegen. Daartussen ligt een zee van wildernis, waar alleen de Sami hun rendieren hoeden. Vogels broeden er verspreid en maken gebruik van hun natuurlijke schutkleuren in plaats van agressieve nestverdediging. Het blijft fascinerend om een rosse grutto hoog in een boom te zien alarmeren – zo anders dan bij ons.

Links:

Rosse grutto (inzet: legsel)

Onder:

Bosruiter op het nest (inzet: legsel)

De eenzame weg naar Varanger

Vanuit Inari reizen we verder naar Varanger, het meest noordoostelijke schiereiland van Noorwegen. De route is een avontuur op zich: gemiddeld kom je maar één auto per tien kilometer tegen. Maar wees alert, want rendieren maken van deze weg hun toevluchtsoord op warme dagen. Ze verlaten de bossen om aan steekvliegen te ontsnappen en zoeken de relatief vliegvrije weg op. Hun onverwachte bewegingen kunnen de rit verraderlijk maken.

Links:

Goudplevier bij het nest

Onder:

Kemphanen en legsel

Om deze vogels in hun natuurlijke habitat te zien, laten we de gebaande paden achter ons en trekken we de ruige natuur in.

Bosruiter in boomtop

Varanger verwelkomt ons met zijn unieke landschappen: een mix van kust, kliffen, toendra, veengebieden, bergen en meren. Dankzij de warme golfstroom smelt de sneeuw hier vroeg en kun je al snel genieten van spectaculair baltsgedrag. Vooral de kemphanen trekken de aandacht, met hun sierlijke dansen, soms vlak langs de weg. Een adembenemend schouwspel.

Ekkerøy: Het rijk van de drieteenmeeuwen

Een absolute must-see is Ekkerøy, een 50 meter hoge vogelklif aan de kust. Hier nestelen duizenden drieteenmeeuwen, terwijl zeearenden en giervalken boven de klif cirkelen, aangetrokken door de overvloed aan prooi. De kleine jager is hier ook te vinden – een brutale rover die drieteenmeeuwen berooft van hun voedsel. Maar pas op: kom je te

*Broedende Drieteenmeeuwen
(inzet: legsel)*

Vooral de kemphanen trekken de aandacht, met hun sierlijke dansen, soms vlak langs de weg. Een adembenemend schouwspel.

*Kleine jagers bezorgen
Arend hoofdpijn*

Kleine jager op het nest

dicht bij hun nest, dan word je onherroepelijk aangevallen. Ze storten zich als duikbommenwerpers op je af – een ervaring die je niet snel vergeet.

De betovering van de Arctische zomer

Lapland en Varanger laten een onuitwisbare indruk achter. De uitgestrekte landschappen met bossen, meren en veengebieden, gecombineerd met de rust en het unieke gedrag van vogels, maken deze reis magisch. Tijdens de Arctische zomer ondergaat de natuur een transformatie, met de middernachtzon als kroonjuweel. Hier, waar de zon niet ondergaat, lijkt de tijd stil te staan. Een ervaring die elke natuurliefhebber minstens één keer in zijn leven moet meemaken.

Toch staan de vogels in het hoge noorden onder enorme druk. Klimaatverandering raakt het Arctisch gebied hard: afgelopen zomer was het er gemiddeld vier graden warmer dan normaal. Dit heeft desastreuze gevolgen. Grote visbestanden verdwijnen, waardoor ouderparen hun jongen niet meer kunnen voeden. De toendra groeit langzaam dicht met bomen, en de veranderende winters brengen meer regen en dooi, wat ijsslagen in de sneeuw veroorzaakt. Hierdoor stort de lemmingpopulatie in, en predatoren zoals vossen en roofvogels richten zich op nesten en jonge vogels.

De Waddenzee als fourageerstop voor de jaarlijkse trek naar het hoge noorden

De Waddenzee is van levensbelang voor deze vogels om voldoende kracht op te bouwen voor hun reis naar het hoge noorden. Als we dit unieke gebied verder uitputten, nemen we hen letterlijk de toekomst af. Met mijn lezingen over de kwetsbaarheid van het 'hoge noorden' hoop ik bewustwording te creëren. Samen kunnen we zorgen dat deze bijzondere plekken en hun bewoners behouden blijven. Laten we niet afwachten, maar handelen – voor de vogels, voor het noorden, en voor de generaties die nog komen.

Lemming

Hammingberg met rendieren op voorgrond

Weg naar Hammingberg

Jonkies uit de dop Toendra rietgans

Broedende Moeras sneeuwhoen

Grauwe franjepoot

Bontbekplevier

Broedende Witsluit barsijs

Toendra

Legsel Isgors

Taiga

Jaarverslag Pilot de Bjirmen 2024

Tekst: Arend Kuiper, Foto's: Cor Aardema

Pilot de Bjirmen is een cluster van 13 rayons binnen de Bjirmen (de verzamelnaam voor Oosterbierum, Sexbierum en Pietersbierum) waar boeren en nazorgers samenwerken om de huidige weidevogelstand te behouden en waar mogelijk is kansen te benutten om deze te vergroten. Het areaal omvat op dit moment ongeveer 1650 hectare.

Visdiefvlot

Projecten

Plasdras waddenglas: In het voorjaar is in samenwerking met Gemeente Waadhoeke en de huidige concessiehouder Fam. Goodijk een plasdras gerealiseerd in een zeer kansrijk areaal weiland (Waddenglas). De plasdrasinstallatie werd in samenwerking met M. Westra BV, Sjoerd Bartlema, Firma Goodijk en Vogelwacht Franeker aangeschaft. Begin april werd het systeem in werking gezet op een bestaand systeem. Al snel bleek dat de juiste locatie was gekozen, kieviten, grutto's, tureluurs werden hier naar aangetrokken. Doortrekkers als kemphanen, bonte strandlopers, watersnippen, bontbekplevieren vonden ook hier een tijdelijke voedselplek.

Plasdras

Engelse/Noorse beschermkooi: Van Claas Frankena kregen wij dit jaar een aantal Engelse/Noorse beschermkooien waarmee wij kieviten konden beschermen tegen vossenpredatie. De kooien, door Claas Frankena gemaakt in samenwerking met een aantal studenten, werden halverwege mei geplaatst over een aantal kievitsnesten. Deze methode blijkt erg succesvol op plaatsen waar de vos een grote invloed heeft op predatie van legsels.

Kievit onder beschermkooi

Verkeersbordnest met
Kokmeeuw-ei

Visdiefvlot: Na een aantal jaren met kleinere vloten te hebben geëxperimenteerd is in het voorjaar een groter vlot geplaatst in de dijkspuit Sexbierum. Op aanwezige kleinere vloten had al een aantal jaren scholeksters gebroed met zo nu en dan een bezoek van visdieven. De drijvende bouwmaterialen (koelwandplaten) werden door PRO XS Harlingen gesponsord. Hiervan is een eiland in elkaar gezet en voorzien van een laag kleine schelpen. De omtrek van het eiland werd voorzien van fijnmazig gaas om ganzen en eenden te weren om op het eiland te komen en te voorkomen dat kuikens van de visdieven van het eiland zouden vallen. Begin juni was het eiland bezet door één broedpaar visdieven, die 2 kuikens wisten groot te brengen.

Scholeksterplateaus: Op een aantal plekken zijn dit jaar palen geplaatst met daarop verkeersborden rond, vierkant als pilot om gevolg te geven aan het onderzoek van SOVON/BFWW om te onderzoeken of scholeksters deze predatievrije plek in water of land zouden gaan gebruiken. De verkeersborden werden voorzien van een laag fijne schelpen. Totaal zijn er 11 palen geplaatst, hiervan werden 3 door scholeksters gebruikt, 1 werd gebruikt door een kokmeeuw. Alle gebruikte palen stonden in een sloot of groot water.

Rayon 32a: een tureluur en een grutto hebben hun eieren in hetzelfde nest gelegd. De grutto broedde.

Zwaluwanplanken: Onder bruggen langs de zeedijk en Hoar-nestreek werden herfst 2023 een 20-tal nestplanken geplaatst voor boerenzwaluwen. Daarnaast zijn een aantal nestboxen geplaatst die eventueel witte kwikstaarten of winterkoningen zouden kunnen gebruiken. Voordeel van onder een brug plaatsen is dat steenmarters en kerkuilen geen mogelijkheid hebben om deze nesten te prederen. Bij controle bleek dat dit jaar een nestplank is benut door een boerenzwaluw.

Broedvogels Pilot de Bjirmen

Kievit: Het aantal broedparen van de kievit liep dit jaar in de meeste rayons van pilot de Bjirmen iets terug. Het natte voorjaar gecombineerd met een muizenarm voorjaar zorgde dat van de 1e legsel maar een klein aantal kuikens vliegvlug werden. In de rayons 13a, 14B, 27 bleef het aantal broedparen gelijk. Rayon 32B (Waddenglas) kreeg mede door de aanwezige plasdras een extra boost van broedparen, Het aanpassen van een gedeelte Waddenglas, weiland naar maisland en aardappelland, had een positieve uitwerking op de vogels die aan de 2e of 3e leg begonnen. De samenwerking met Firma Goodijk was cruciaal om de kuikenoverleving hier te optimaliseren. Rayon 40b had een groot aantal broedparen die ook succesvol een aanzienlijk aantal kuikens vliegvlug wisten te krijgen. De prima medewerking van veehouder Van der Schaar en akkerbouwer Hoitsma hebben mede het broedsucces hier bepaald.

In rayon 14b waar grotendeels de bouwlanden van Tsjebbe Brandsma liggen, wisten door een aangelegde greppel naast het betonpad ook een aantal kuikens vliegvlug te worden. De niet aflatende inzet van Tsjebbe, die kuikens redde en het waterpeil in de greppel wist vast te houden, waren hier debet aan.

Rayon 27 had door de wisselteelt van aardappelen, kolen, gras/klaver afgewisseld met stukken tijdelijk braakliggende grond van biologische akkerbouwer Jan Bruinsma, prima broedresultaten en kuikenoverleving. Mede door het later in het voorjaar van land klaar maken voor de koolteelt en het beregenen daarna, bleef het voedsel voor de kuikens bereikbaar op het bouwland wat normaal vrij droog is en een hoge ligging heeft.

Rayon 13a kan terugzien op een groot aantal kievit-, tureluur- en scholeksterparen die ongestoord het 1e legsel konden uitbroeden en een groot aantal kuikens vliegvlug wisten te krijgen. Bijzonder was het succesvolle broedgeval van de kluut op het bouwland van Wiebe Bierma.

Grutto: De grutto wist dit jaar alleen in het Waddenglas (32b) kuikens vliegvlug te krijgen. Het eerste legsel werd bij de aanwezige grutto's grotendeels gepredeerd door kleine marterachtigen (hermelijn, wezel). De grutto's die na deze predatie een vervolgletsel produceerden waren merendeel wel succesvol. Rayon 13a en rayon 34b hadden ook broedpogingen van de grutto, helaas bleef het dit jaar hier ook bij.

Scholekster: De scholekster vertoont al jarenlang een dalende trend in aantal broedparen. Kwam de scholekster decennia lang algemeen voor als broedvogel langs de aan de zeedijk gelegen akkers, de laatste decennia is er een vrije val gekomen in de aanwezigheid van deze broedvogel. Belangrijkste oorzaak is de kuikenoverleving die nodig is om de soort in stand te houden, maar al een aantal decennia ver onder de norm is. Door de hoge levensverwachting (20-30jr) van de scholekster is dit onopgemerkt gebleven nu de aantallen door sterfte van oudere individuen zichtbaar wordt. De kuikenoverleving wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van voldoende voedsel en een relatief veilige plek om op te groeien. We zien de laatste jaren steeds meer opportunistische scholeksters het hogerop zoeken op platte grinddaken, waar het veilig broeden is, waar voedsel in de buurt aanwezig is. Dit leidt tot succesvollere broedresultaten dan die van hun soortgenoten in de traditionele akker- en weidegebieden. Rayon 27 heeft meerdere broedparen met vliegvlugge jongen weten groot te brengen. De bouwlanden van Bruinsma Bio kenmerken zich door een combinatie van meerdere gewassen, braakligging, beregenen; een manier van teelt die al een aantal jaren op deze plek succesvol blijkt.

Tureluur: De tureluur heeft de laatste jaren een redelijk stabiel verloop in het aantal broedparen. De rayons 32b en rayon 13a zijn de rayons binnen de pilot die 100% van de broedparen herbergen. Dit jaar waren de aanwezige broedparen in rayon 13a zowel in de eifase als het grootbrengen van de kuikens succesvol. De aanwezige broedvogels waren voor het grootste gedeelte in dit rayon in een akkerrand val-lend onder een ANLB pakket gaan broeden.

Verdere bijzondere broedgevallen:

- Melding van Ane en zoon Jelle Ane Jukema dat in Rayon 42 een broedende fazant op 9 eieren is gevonden op 12 augustus.
- Rayon 32a: een tureluur en een grutto hebben hun eieren in hetzelfde nest gelegd. De grutto broedde.
- Rayon 19: een mislukte broedpoging kokmeeuw op scholeksterplateau.

De vogelboeken van 2024

Tekst: Dingeman van Wijnen

Er verschijnen veel vogelboeken in ons land. Dat hebben jullie in de afgelopen jaren wel gemerkt, in de jaarlijkse vogelboekenrubriek. Interessant is dat een toenemend aantal vogelboeken uit Friesland afkomstig is. Al heel wat prachtige vogelgidsen en vogelboeken hebben we zien verschijnen bij Uitgeverij Noordboek in ons eigen Gorredijk. Net nog aan het eind van 2023 kwam er in één keer een stapel van maar liefst zeven boeken uit Gorredijk binnen. Van schitterende standaardwerken tot een literair vogeltijdschrift en van alles ertussenin.

Eerst die standaardwerken maar. Eén over de grauwe gans en één over de kanoet. Die over de kanoet is van Rob Buiten en het boek heet recht-toe-recht-aan: **De kanoet**. Met als ondertitel: **De veranderende wereld door de ogen van een trekvogel** (Noordboek Natuur, grootformaat paperback met flappen, 168 blz., €24,90). De fotograaf, Jan van de Kam, mag ook wel worden genoemd, want het boek is een lust om te bekijken. Dat zijn kanoeten zelf natuurlijk ook, en we zien ze gelukkig nog vaak rond de Waddenzee. Rob Buiten vertelt het verhaal in het licht van ons veranderende klimaat, waar de kanoet op moet reageren (en dat ook doet). Hij gaat in gesprek met onderzoekers zoals Theunis Piersma, en dat levert veel boeiende info op.

Nog een stuk dikker is het verder helemaal gelijk uitgevoerde boek **Mijn grauwe ganzen** van Berend Voslamber (304 blz., €27,90). Een heel persoonlijk en uiterst gedetailleerd boek van iemand die met grauwe ganzen opstaat en ermee naar bed gaat. Zo gewoon als de grauwe gans voor ons is, zo bijzonder blijkt hij te zijn als je hem echt gaat bestuderen!

Met deze twee boeken begint Noordboek Natuur de bekende vogelreeks van AtlasContact naar de kroon te steken. Al moet er nog wel wat gebeuren om ze in te halen, want in die reeks verschenen in de afgelopen tijd al weer de delen 25 en 26, over de ooievaar en over de houtduif.

Van Noordboek's Belgische zusje uitgeverij Sterck & De Vreese (in Gorredijk liefderijk opgenomen) verscheen een heel speciaal boek over duiven: **De Duiven van Temminck en Knip** door Hay Wijnhoven en Alexander Reeuwijk. Een zeer sjiek boek (*gebonden*, 224 blz., €35,00) dat (voor het eerst sinds 1843!) de bijzondere prenten weergeeft uit het beroemde duivensoorten-overzicht *Histoire naturelle générale des Pigeons* van Coenraad Jacob Temminck en kunstenaar Pauline Knip-de Courcelles. Onmisbaar voor de echte duivenliefhebber. Ongelofelijke soorten staan er in.

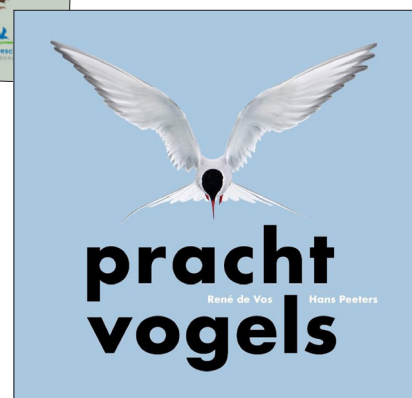
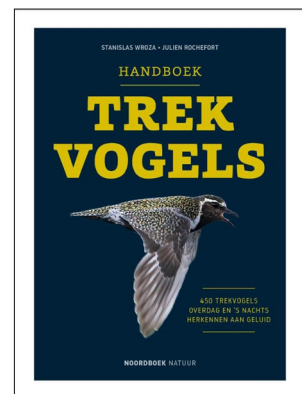
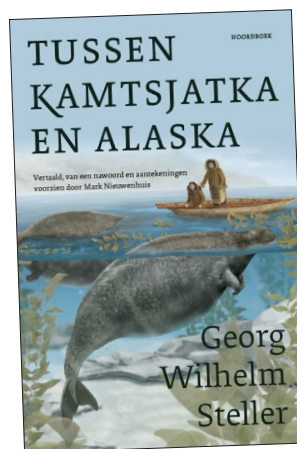
Enkele andere uitgaven van Noordboek zijn wat lichtvoetiger van aard. Toine Andernach schreef **Het mooie vogelwoordenboek**. Daarin bespreekt hij op humoristische wijze een flink aantal vogelbegrippen, over hoe vogels eruit zien, over woorden die vogelaars gebruiken en zo meer (Noordboek, paperback, 184 blz., €19,90). Jeanette Parramore, die 18 jaar voor *Vroege Vogels*

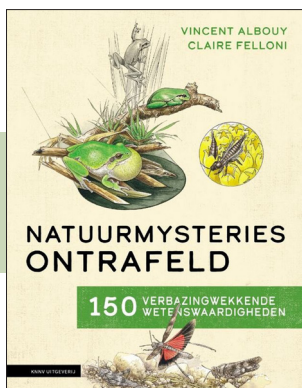
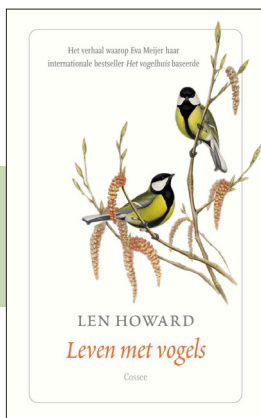
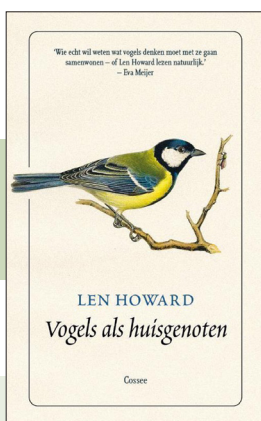
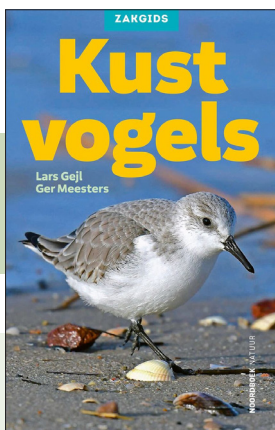
werkte, schreef een aantal enigszins bizarre vogelverhalen onder de titel **Radiovrouw. Verhalen van een vroege vogel** (Noordboek, paperback, 224 blz., €22,50). Tegenwoordig komt ook uit Gorredijk het 'Vogeltijdschrift voor lezers' **De Scharrelaar**, met heel diverse literaire bijdragen over vogels en het leven. Noordboek nam het over van AtlasContact, en nummer 9 uit 2023 is het lezen waard. Inmiddels zijn ook nummer 10 en 11 al verschenen (€16,90 per aflevering). Als laatste van Noordboek uit 2023 een boek dat vooral een reisboek is: **Tussen Kamtsjatka en Alaska** (vertaald en van nawoord en aantekeningen voorzien door Mark Nieuwenhuis, (Noordboek, paperback, 224 blz., €24,90). Het bevat een vertaling van reisverhalen van Georg Wilhelm Steller (1709-1746) in de zeeën tussen Rusland en Amerika, onder meer tesamen met de beroemde Bering waar de Bering Straat naar is genoemd. Maar liefst vier vogels zijn naar Steller genoemd: Stellers eider, Stellers zeearend, Stellers albatros en Stellers gaai (naast nog drie andere dieren). Je stapt een bijzondere wereld binnen. Echt een boek voor liefhebbers van ontdekkingsreizen.

En dat was allemaal dan nog van eind vorig jaar bij Noordboek. Dit jaar kwam daar al weer een fraai handboek bij: **het Handboek trekvogels. 450 trekvogels overdag en 's nachts herkennen aan geluid** (gebonden, 376 blz., €39,90). De ondertitel geeft al aan dat het een heel specifiek handboek is. Bij 450 trekvogels staan qr-codes, om de geluiden op je telefoon of laptop te kunnen horen, en sonogrammen, alles om ons te helpen trekvogels te determineren ook als we ze niet goed te zien krijgen. Met extra aandacht voor techniek en apparatuur voor het opnemen van de geluiden van nachtelijke trekvogels. Behoorlijk specialistisch, en tegelijk: wat een boek boordevol info voor vogelonderzoekers.

Ook behoorlijk specialistisch is het boek **Vogels en de wet** van Harm Dotinga (KNNV, paperback, 336 blz., €27,95). Het standaardwerk dat een update verdiende i.v.m. de nieuwe Omgevingswet. Verplichte kost voor diegenen die vogels ook willen beschermen met de wet in de hand. Boordevol regelgeving én praktische voorbeelden.

Juist weer heel laagdrempelig is het boek **Prachtvogels** van René de Vos en Hans Peeters (ook al weer van Noordboek, groot formaat gebonden boek, 256 blz., €34,90). Het boek is een eerbetoon aan René de Vos, die in januari 2024 overleed. Dertig jaar lang was hij eindredacteur van het tijdschrift *Vogels van de Vogelbescherming*. In dat blad schreef hij een mooie serie artikelen over alle vogels op de rode lijst. De stukken zijn een voor een informatief en uiterst smaakvol (en vaak geestig) geschreven. Je moet ze niet allemaal in één keer achter elkaar uitlezen, maar er steeds een paar proeven – al kun je soms maar moeilijk stoppen. En: ook Sexbierum komt in het boek voor.

Ook een boek om niet achter elkaar uit te lezen, maar wel boordevol informatie, is **Vogels in de cultuur** (Noordboek, paperback, 272 blz., €24,90). De ondertitel zegt wat er in staat: **Over naamgeving, legenden en sprookjes, voorspelling en geneeskunde**. Van soort tot soort komen alle vogels langs. Over elke vogel wel een gezegde, een verhaal, iets bijzonders over de naam.

Dan de **Zakgids Kustvogels**, een mooie gids boordevol foto's; al roept het boek de vraag op wat zo'n gidsje over een deel van het Europese vogelrijk nu te bieden heeft naast gidsen waar alle vogels in staan (Noordboek, soepele band, 198 blz., €19,90). Een heel ander verhaal is het kloekke **Handboek Vogels van Nederland** van Luc Hoogenstein en Ger Meesters. Een echt standaardwerk dat zich naast de omschrijvingen en de foto's helemaal richt op verspreiding, trek en trend: waar en wanneer kom je de vogel tegen, en gaat het goed met hem? Met bij elke vogel een qr-code naar de online vogelgids van Vogelbescherming Nederland (Noordboek, gebonden, 344 blz., €34,95). Het is echt ongelofelijk wat men daar in Gorredijk allemaal publiceert.

Ik zei hierboven over Berend Voslamber dat hij met grauwe ganzen opstaat en naar bed gaat – dat is natuurlijk wel grotendeels figuurlijk gesproken. Écht met vogels opstaan en naar bed gaan, dat deed Len Howard (1894-1973). In de jaren vijftig zette zij alle ramen en deuren van haar huis in Engeland open en begon voor 100% met de vogels te leven. Het is werkelijk fascinerend om te lezen hoe dat uitpakte. Ze leerde haar mezen en andere vogels allemaal persoonlijk kennen en beschrijft in haar twee boeken heel gedetailleerd hun gedrag en persoonlijkheid én intelligentie. Die twee boeken verschenen in 1953 en in 1956, maar ze zijn pas in 2020 en 2023 in het Nederlands vertaald: **Vogels als huisgenoten** (Uitgeverij Cossee, paperback, 310 blz., €24,99) en **Leven met vogels** (Cossee, paperback, 336 blz., €24,99). Dat de boeken nu zijn verschenen komt door de roman **Het vogelhuis** van Eva Meijer (ook bij Cossee verschenen, paperback, 288 blz., €17,99) die gaat over het leven van Howard.

Bij de KNNV Uitgeverij verscheen een intrigerend boek getiteld **Natuurmysterie ontrafeld. 150 natuurfenomenen die je in de natuur tegen kunt komen worden uitgelegd** (door Vincent Albouy met illustraties van Claire Felloni, groot formaat paperback, 184 blz., €29,95). In het overzicht voorin het boek wordt van vier bijdragen vermeld dat ze over vogels gaan – maar het zijn er veel meer, ik tel er zeker achttien. Je kunt er heel wat dieren mee ontdekken zonder ook maar één dier te zien!

De Noordoost-Friese Sijmen Hendriks schreef een bijzonder boek getiteld **Over leven & uitsterven** (KNNV, gebonden, 192 blz., €32,95). Het gaat over vier vogelsoorten: één uitgestorven

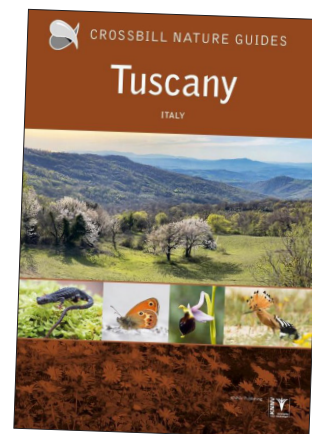
(de reuzenalk), één bijna maar weer op de weg terug (de heremietibis), één in Nederland geen broedvogel meer (de kemp-haan), en één als broedvogel ernstig bedreigd (de grutto). Een pijnlijk en soms toch ook weer hoopvol verhaal, en een boek om zeer van te genieten vanwege de vele prachtige foto's.

Ook bij KNNV verschijnt de indrukwekkende serie **Crossbill Nature Guides**. Nieuw in die reeks dit jaar is het (Engelstalige) deel over **Toscane** (KNNV, luxe paperback, 280 blz., €29,95). Net als de andere delen in deze serie een boek dat je de neiging geeft je al geboekte vakantie te annuleren en dáár naar toe te gaan. Ruim 20 routes naar natuurgebieden om van te watertanden. Toscane is beroemd om zijn cultuursteden, maar wat een natuur van kust en bergen. Bijeneters, hoppen – we hoeven niet te wachten tot ze door de opwarming hierheen komen!

En dan: het **Handboek Vogels observeren**. 'Het complete naslagwerk voor zowel beginnende als gevorderde vogelkijkers.' (Uitgeverij Deltas, gebonden, 296 blz., €39,95) Een compleet naslagwerk over vogels kijken. Dat is een voordeel, want alles staat erin. Maar ook een nadeel, want alles moet er ook in. Daardoor staat er wel heel veel in wat wel zo vanzelfsprekend is dat het niet zo veel toevoegt; zoals dat je warme kleren aan moet doen als je bij koud weer erop uit gaat. Blijft over een mooi, kloek boek met veel afbeeldingen waar zeker wat uit op te steken valt.

Steltlopers van Europa (ook KNNV, gebonden, 376 blz., €39,95). Daar verscheen in 2024 de tweede druk van, en die is het vermelden absoluut waard. Want Friese vogelwachters zijn natuurlijk in hun hart toch vooral steltlopersliefhebbers. En steltlopersliefhebbers vinden in dit boek zo ongeveer alles wat er over Europese steltlopers te weten te komen is. Ruischema's, vergelijkingstabellen, silhouetten, geluiden, en uitvoerige beschrijvingen en foto's van alle 82 Europese soorten, met maar liefst ruim 600 foto's.

We hadden het al over het literaire vogeltijdschrift De scharrelaar. Meer magazine-achtig is een ander nieuw tijdschrift: **Vogels kijken**. Het is echt gericht op de zeer actieve vogelkijker. Bent u iemand die niet in de auto stapt zonder een telescoopkijker (met fotocamera!), en hebt u de telefoon altijd aanstaan voor een bericht over een zeldzaamheid, zodat u er meteen op af kunt, dan zult u vast van het tijdschrift genieten. Ga er eens voor zitten en bekijk de website <https://vogelskijken.nl/>. Daar leest u alles over het magazine; over het gratis boek dat je krijgt als je abonneert: **Jaarrond vogels kijken**; over de nieuwsbrief met gratis e-book: **De 23 mooiste vogellocaties van Europa**; en nog heel veel meer. (Pas wel op dat je niet eigenlijk net wat anders te doen had...)

En dan nog een mooi boekje voor uw (klein)kinderen: **Waar ben jij geweest?** Wadvogels vertellen over hun trektochten, van Vera De Backker & Rob Buitter (KNNV, gebonden vierkant boek, 32 blz., €16,95). Over Lisa de Lepelaar, Sien de scholekster, Nico de Noordse stern en een hoop andere vogels. Poeh hé, zegt Sien na elk vliegavontuur. En er staat per vogel informatie bij, plus een qr-code.

We sluiten af met drie boeken die nog net voor het sluiten van de markt binnen kwamen. Zeker niet de minste. Ronald van Harxen schreef **Uilen in Nederland**. Soorten, overeenkomsten en verschillen (KNNV, gebonden, 240 blz., €29,95). Van Harxen vindt uilen de bijzonderste vogels en dat zullen velen met hem eens zijn (zeker de leden van de uilenwerkgroep). Zijn boek geeft een overzicht van onze Nederlandse uilen (deel 1), dan een aantal persoonlijke verhalen over uilenbelevissen (deel 2), en ten slotte gaat hij de diepte in met thema's als uilengeluiden, eieren, paring, uileneten en zo meer. Ook al een 'soortenboek' is **Een leven op en onder water. Gedrag en ecologie van de vijf Europese futensoorten**, door Jan Johan Vlug en Misjel Decler (PixFactory, gebonden, 200 blz., €34,90). Misjel Decler moet zeker als auteur genoemd worden, want wat een schitterende foto's van alle vijf soorten futen staan er in dit boek; je krijgt er een hevig verlangen naar ze heel gauw weer eens te zien. De tekst van Vlug is zeer feitenrijk, op dezelfde manier als zijn boek over de fuut in de vogelserie van Uitgeverij Contact. Je steekt er veel van op, maar het heeft ook iets vermoeiends. Maar laat u er niet van weerhouden als u iets met futen heeft.

We sluiten af met **Wadwachers**. Over tekenen van vogels, het getij en droogvallen op het wad, door het echtpaar Erik van Ommen (kunst) en Wilma Brinkhof (teksten). Het kwam in december 2024 binnen, maar er staat al 2025 in als verschijningsjaar (Noordboek, gebonden, 80 blz., €24,90). Van Ommen en Brinkhof beschrijven en betekenen hun verblijf als wadwachers op de zandplaat Richel. Echt leuk om zo een kijkje te nemen bij dit bijzondere werk, ook letterlijk in de kunst van Van Ommen; de liefhebber kent hem wel. Een mooie afsluiter uit de stal van Noordboek.

Graag tot volgend jaar!

Kom eens langs bij

AGRA TOTAAL
Bûterhoeke 62
9041 AD Berltsum
tel. 0518-462456
www.agratotaal.nl
info@agratotaal.nl

Altijd hebben we diverse soorten bodembedekkers, verschillende modellen drink- en voerbakken op voorraad en mooie vogels!

Tegen een geringe vergoeding is bezorgen mogelijk!

Voor voeding, huisvesting, verzorging en al wat er meer bij het houden van vissen, vogels, pluimvee, sierduiven en knaagdieren komt kijken, bent u bij ons aan het juiste adres!

Uw dierenspecialzaak voor:

- Diervoeders
- Dierbenodigdheden
- Werk- en vrijetijdskleding
- Klompen en laarzen
- Werk/veiligheidsschoenen
- Hengelsportartikelen
- Tuingereedschap
- Levende have: vissen, vogels, konijnen, hamsters, cavia's, (leg)kippen

Naast Agra huismerk, verkopen wij vogelvoerders van de volgende merken: Boer'n goed, Van Himbergen, Deli Nature, Garvo.

Elke week nieuwe aanbiedingen, kijk op www.agratotaal.nl

BINNEN OF BUITEN, FRISJE OF PILSJE, GEBAK OF DINER;
WEES WELKOM
IN ONS MOOIE GRAND CAFE!

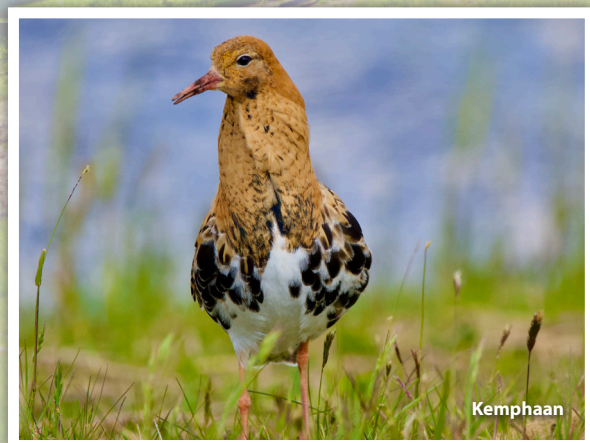
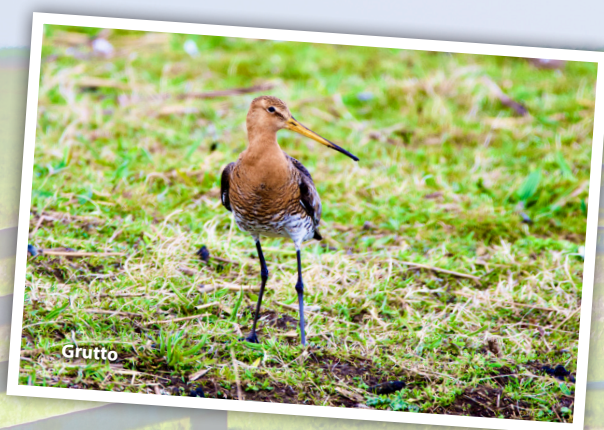
OOK VOOR CATERING
BENT U BIJ ONS
AAN HET JUISTE ADRES!
NEEM VRIJBLIJVEND
CONTACT MET ONS OP!

Breedplaats 6, 8801 LZ Franeker
De Doelen
GRANDCAFE
T. 0517 - 383 256 | www.dedoelen-franeker.nl

Vogels door de lens van Dick Tolsma

Foto's: Dick Tolsma

"Mijn naam is Dick Tolsma, woonachtig in Franeker. Ik heb een eigen bedrijf in duurzaamheidsadvies waarin ik met name bedrijven ondersteun om energie te besparen. Daarnaast ben ik gecertificeerd om energielabels te registreren. Een hectische wereld waarin er veel gebeurt en daarom vind ik het heerlijk om met mijn camera de natuur in te trekken. "Fryslân hat prachtige fiergesichten en yn de maaitiid is der hast neat moaiers dan al it nije libben fêst te lizzen". Er is altijd wel wat te zien en ik vind het prachtig om dit met anderen te kunnen delen. Van kinds af aan loop ik al door de weilanden. Er is in die jaren heel wat veranderd. Daarom is het goed dat er aan natuurbeheer wordt gedaan. Mijn favoriete plekken zijn Skrok, Skrins, it Noarderleech en de Workumerwaard".

Tureluur

Scholekster

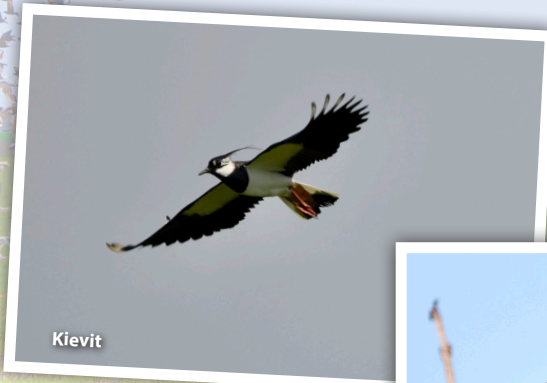
Rietzanger

Blauwe kiekendief (v) jaagt op haas

Boerenwaluw voedt jonkies

Kievit

Parende kokmeeuwen

Gele kwikstaart

Familie Zwaan

Twee Kievitpullen

Voorjaarsexcursie op 25 mei 2024 naar de Alde Feanen

Tekst: Baukje Boersma-Wijmenga; Foto's: Douwe Sibma

Na een zeer nat voorjaar met wisselvallig weer begint ook zaterdag de 25e mei met een forse hoeveelheid neerslag. Maar hoera, na 13.00 uur klaart de lucht en vertrekken we onder een waterig zonnetje vanaf de parkeerplaats aan het Leeuwardereind in Franeker met zo'n 5 auto's e richting Earnewâld.

Het gebied waar Albert Wester ons in het najaar van 2023 al warm voor heeft gemaakt. Toen hij zijn prachtige vogelopnamen, die hij maakte in dit grote broedgebied aan ons heeft getoond op de jaarlijkse dia-/filmavond van onze Vogelwacht in november.

Helaas door het minder goede weer en de stevige wind waren we wat vogelobservatie betreft niet zo gelukkig. Maar de tocht met de elektrische Blaustirns van It Fryske Gea, de bezielende leiding van Gids Klaas en de stuurmanskunst van schipper Anton, is alleszins de moeite waard gebleken.

We startten onze tocht vanaf het Wiid tegenover het dorp, varen langs het beroemde hotel Princenhof de Lange Sloot in, waar in vroeger jaren de mensen schrik aan werd gejaagd door de verhalen van de Langsleattermerman, als je deze tegen kwam, was je je leven niet meer zeker. Een mythe.

Echte geschiedenis wordt geschreven bij de indrukwekkende zwaluwwand, waar oeverzwaluwen nu een veilig heenkomen en nestgelegenheid vinden, maar waar in de Tweede Wereldoorlog een Lancaster bommenwerper neerstortte. In de herdenkingsmuur met als opschrift: *'Thundering Through the clear Sky'*.

In de herdenkingsmuur met als opschrift: 'Thundering Through the clear Sky' zitten 251 gaten voor broedende zwaluwen. Dat is het aantal oorlogsvliegtuigen, dat vanuit Engeland naar Duitsland trok op de dag dat de Lancaster neerstortte.

Hierin zitten 251 gaten voor broedende zwaluwen. Dat is het aantal oorlogsvliegtuigen, dat vanuit Engeland naar Duitsland trok op de dag dat de Lancaster neerstortte. Elf gaten zijn dicht gemaakt, als symbool voor de elf vliegtuigen die niet terugkeerden van hun reis.

Onder het genot van een kop koffie varen we diep onder de indruk verder via smalle kreekjes en slootjes naar een meer open gebied. Wisselend zitten we binnen, maar kunnen ook genieten op het panoramadek van de prachtige omgeving. De bijzondere verhalen over bewoners van het gebied in vroeger tijden, een zeer arme streek, die pas in de zeventiger jaren van de vorige eeuw tot grote bloei is gekomen door het toerisme. Maar wie kent nog de verhalen van Dominee De Stoppelaar over Sytze en Maaïke?

In het middagzonnetje varen we over het Sonsmeer, waar onze gids Klaas ons nog wijst op een meeuwenkolonie en waar een aalscholver zich nog droog laat waaïen.

Tijdens de tocht heeft Sikke ons gewezen op een groepje bomen in de verte, waarin zich het nest van een zeearend bevindt. Als je goed kijkt zie je twee vogels bij een nest zitten.

Het is goed toeven aan dek

Het zijn indrukwekkende vogels, als ze vliegen zijn ze door hun enorme spanwijdte nog imponerender.

Kokmeeuwenkolonie

Als u deze tocht (opnieuw) wilt maken, kijk dan op de site van Het Fryske Gea voor de mogelijkheden. Soms zijn er ook avondexcursies, die vooral in dit nog niet door lichtvervuiling gehinderde gebied, het zicht kan bieden op een mooie sterrenhemel. Het is alleszins de moeite waard.

De e-boot Blaustirns

Weids uitzicht

Puzzel

Vreemde vogels

Tekst: Sikke Dijkstra, foto: Ronald Rozema

Dit jaar een puzzel over vreemde vogels. Dat wil zeggen, vogels die je bijkans niet of nauwelijks tegenkomt in ons land. En mocht het wel zo zijn dan valt deze hoogstwaarschijnlijk onder de categorie dwaalgasten.

Bij enkele opgaven bestaat het antwoord uit twee woorden. Omwille van de puzzel worden de woorden zonder spatie ingevuld.

Omdat de antwoorden - dus de namen van de "vreemde vogels" - niet algemeen bekend zijn, hebben wij alvast her en der enkele letters ingevuld. Dit maakt het zoeken naar de antwoorden wellicht iets aangenamer.

Tenslotte vormen de letters in de gele hokjes de naam van een voliërevogel.

De oplossing hiervan kunt u mailen naar:

voorzitter@vogelwachtfraneke.nl

Of per post naar:

S. Dijkstra
Mercuriusbaan 14
8802BC FRANEKER

Horizontaal

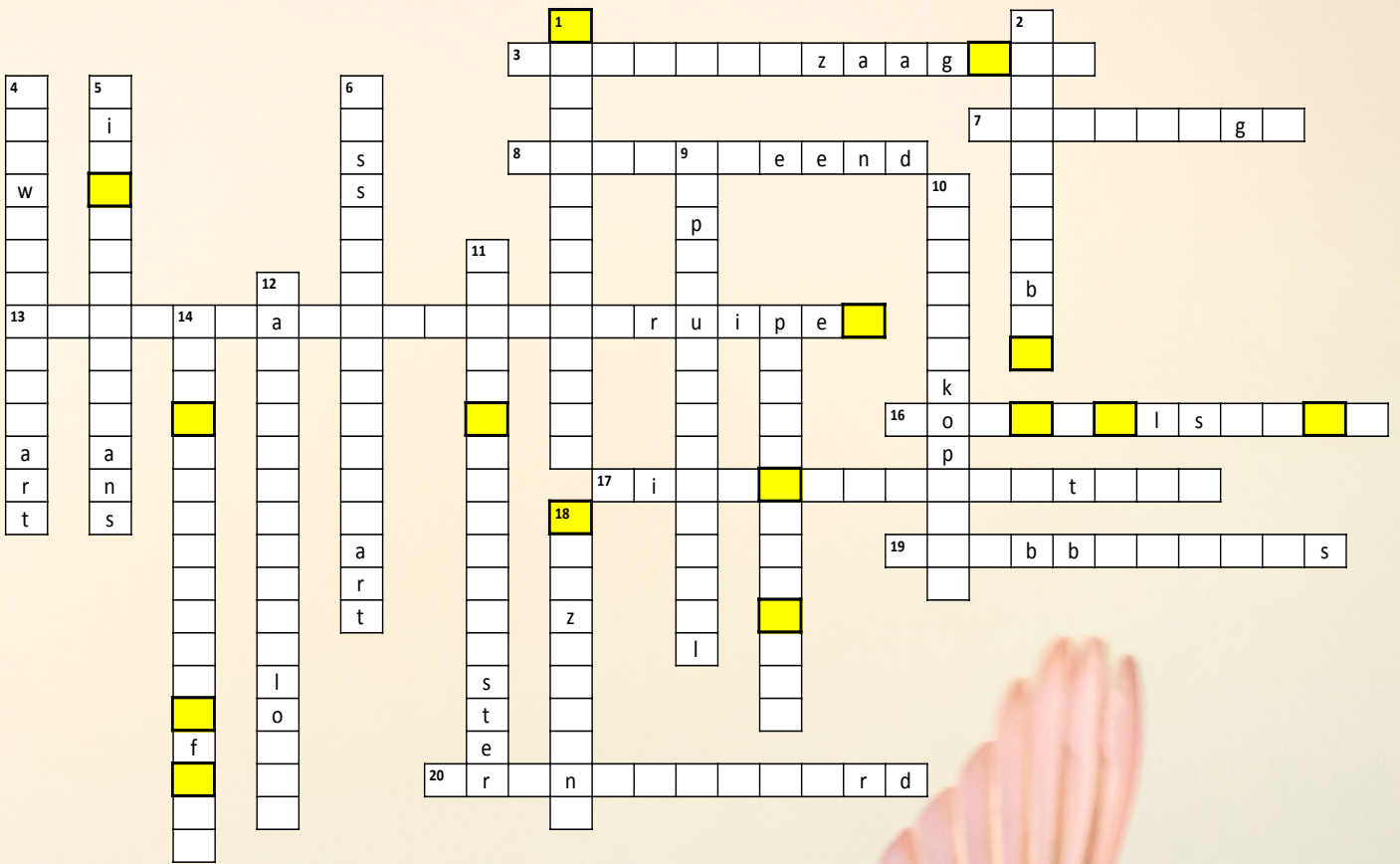
- 3 Noord-Amerikaanse broedvogel
- 7 foerageert in zoutmeren
- 8 talrijk in najaar en winter
- 13 een echte bosspecialist
- 16 broedt op arctische toendra
- 17 broeden van Polen tot Centraal Azië
- 19 naar schatting 30 paar in Nederland
- 20 overwinteringsgebied Oos-Afrika en India

Verticaal

- 1 broedt in kolonies op zandige plaatsen
- 2 stond symbool voor de god Thoth
- 4 bij zachte winters enkele tientallen in Nederland
- 5 schaarse wintergast
- 6 van oorsprong Amerikaans
- 9 tegenhanger van de spotvogel
- 10 dwaalgast in Nederland
- 11 broedt voornamelijk langs de kusten van Canada
- 12 broedt op hoogvlaktes van IJsland
- 14 ondersoort van de tjiftjaf
- 15 bewoont de laagveenmoerassen
- 18 broeden rond de Beringzee

Oplossing

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

De Westhoek

Tekst en foto's: Piet Blokland

Op de grens van de voormalige gemeenten Het Bildt en Franekeradeel, tegenwoordig Waadhoeke, ligt achter de Waddendijk een uniek stuk natuurgebied bestaande uit een uitgestrekt rietveld en een stuk kwelder dat geleidelijk overgaat naar de Waddenzee. Het rietveld wordt in het voorjaar en in de zomer druk bezocht door broedende rietvogels waaronder een aantal paren blauwborsten en in het najaar en in de winter heb ik daar verschillende keren grote groepen baardmannetjes waargenomen. De kwelder wordt benut als foerageerplek door diverse soorten vogels en is een walhalla voor vele steltlopers die dit stukje Wad ook als hoogwaterschuilplaats gebruiken. Het aantal persoonlijke waarnemingen in De Westhoek gedaan is te veel om allemaal op te noemen, maar enkele daarvan zijn: Grauwe franjepoot, een Slechtvalk die een Groenpootruiter als prooi heeft geslagen, een overvliegende Zeearend en een Jan van Gent. Lang niet altijd leidt een mooie waarneming tot een goede foto en is meestal sterk afhankelijk van het licht en weersomstandigheden. De beleving van de natuur en de waarnemingen zijn het belangrijkste.

Aalscholvers

Typerend voor Het Wad in de Westhoek is de steeds meer aftakelende rij palen die met name door Aalscholvers gebruikt worden als rustplaats bij hoogwater. Diverse soorten meeuwen zitten met enige regelmaat ook op deze palen, af en toe een Tapuit of een Steenloper en een enkele keer een Slechtvalk.

Krombek strandlopers

De Krombekstrandloper maakt de Westhoek tot wel een heel bijzondere plek aan de rand van de Waddenzee. Deze vogelsoort is een weinig voorkomende doortrekker maar in de Westhoek zijn ze in juli in grote aantallen te zien. De jonge vogels, die op de toendra's van Noord Siberië uitgebreed zijn, komen pas later in het najaar. De foto van de Krombekstrandloper samen foeragerend met een Bonte strandloper is een volwassen vogel in overgang van zomerkleed naar winterkleed. Het roestrode broedkleed op de buik is nog goed te zien.

Bonte strandlopers

Het grootste aantal vogels dat in De Westhoek voorkomt is van deze soort. Het aantal van zo'n groep Bonte strandlopers kan tot 30.000 stuks oplopen! Bij het naderen van roofvogels is het een en al tumult als de vogels opstijgen. Ook vlak langs de kust zorgen mensen, waaronder ook fotografen, voor veel verstoring. Vooral bij Zwarte Haan is de versto-

De kwelder wordt benut als foerageerplek door diverse soorten vogels en is een walhalla voor vele steltlopers die dit stukje Wad ook als hoogwaterschuilplaats gebruiken

ring in het weekend erg en heb het zelfs waargenomen dat ze met drones over Het Wad aan het vliegen waren. Maar als je op een rustige plek en goed gecamoufleerd een paar uur voor hoogwater aan de rand van Het Wad gaat zitten laten Bonte strandlopers zich tot enkele meters naderen.

De Wulp

Dit is de grootste steltloper van Europa. Het is een behoorlijk schuwe vogel die zelfs in rust altijd attent blijft. Ook Wulpen komen in grote aantallen bij hoogwater in de Westhoek voor en met name in het najaar. Typisch is de aanzwellende fluittoon die van verre al te horen is en de lange en naar beneden gebogen snavel. (Terwijl ik dit schrijf krijg ik te horen dat de Dunbekwulp als uitgestorven wordt beschouwd en moet het schrijven even onderbreken.) Voor de meeste vogelliefhebber is het verder een grijsbruine vogel maar ik vind het gescharkeerde verenkleed juist schitterend. Het is dan ook geluk hebben als een Wulp vlak bij je

langs vliegt en deze ook nog scherp vastgelegd kan worden.

Lepelaars

Als ik op 18 augustus 's morgens vroeg bij De Westhoek aankom, zit een zeer langgerekte groep Lepelaars dicht bij de rij palen op Het Wad te rusten. Een gedeelte van die groep

*Wie heel veel de natuur intrekt zal vandaag
of morgen vast wel eens wat bijzonders
meemaken, moet ik als laatste kwijt*

leg ik vast. De afgelopen jaren neemt het aantal Lepelaars die de Westhoek na het broedseizoen aandoen, steeds meer toe in mijn beleving. Het zijn Lepelaars die hoogstwaarschijnlijk het afgelopen seizoen op de Waddeneilanden hebben gebroed. Na zich een aantal weken op Het Wad te hebben vol gegeten vliegen ze richting Mauretanië en Senegal en komen dan in maart en april weer terug.

Gele kwikstaart

Dit is misschien niet direct een vogel die je op de kwelder zou verwachten en toch houden ze van vochtige gebieden met een variatie van allerlei soorten planten en broeden ook op de kwelders van Zwarte Haan en De Westhoek. Als ik een paar uur voor hoogwater plat op mijn buik aan de rand van Het Wad in De Westhoek ben gaan liggen, in afwachting op naderende strandlopers en andere steltlopers, strijkt er vlak voor mij tussen het zeekraal, een Gele kwikstaart neer. Meestal zie je ze op een hoge plant of andere uitkijkpost zitten, maar tussen het zeekraal had ik nog niet eerder een Gele kwikstaart zien zitten.

Velduil

17 September zit ik verscholen tussen het riet op mijn favoriete plek te observeren wat er voorbij vliegt. Dan komt er een Velduil aanvliegen die werkelijk vlak voor me neerstrijkt en voordat ik een opname ervan kon maken, alweer opstijgt. Dan maakt de uil een rondje en gaat even later een

aantal meters verder weer voor mij zitten om vervolgens nieuwsgierig mijn kant uit te kijken. Wie heel veel de natuur intrekt, zal vandaag of morgen vast wel eens wat bijzonders meemaken, moet ik als laatste kwijt.

welkoop

Het adres voor tuin & dier.

We zijn er voor alle doeners. Voor iedereen die er blij van wordt om lekker buiten bezig te zijn. En te zorgen voor alles wat groeit en bloeit, het hele jaar door. Als doener vind je bij ons precies wat je zoekt: een praktisch aanbod en gedegen advies. Van iemand die er echt verstand van heeft. Het hele jaar door en bij elk weertype weet Welkoop wat er nú te doen is in de tuin. We weten hoe je goed voor dieren zorgt. En wat je daarvoor nodig hebt en hoe je dat aanpakt.

Tot snel in de winkel!

welkoop

Weet wat te doen.

Welkoop Franeker
Zuidel. Industrieweg 1B

0517-393773
franeke@welkoop.com

kuikens in het land
POES IN DE MAND

www.poesindemand.nl

 [piresindemand](https://www.facebook.com/piresindemand)

Verslag nestkastjes 2024

Tekst: Jitze Ladenius, Foto en tekening: Marijke de Jong

Legsel koolmees

De huismus is uitgeroepen tot de vogel van het jaar 2024. De huismus is van nature een koloniebroeder. Normaal gesproken broedt ze niet in een nestkastje, maar in een klimop of onder de dakpannen van een huis. De huizen van tegenwoordig zijn zo gebouwd, dat er niet een mus meer onder die dakpannen kan komen. Toch komen we zo nu en dan wel eens een broedgeval van de huismus tegen in onze nestkastjes; zoals bij Riemer Visser tussen Dongjum en Ried.

Arend Kuiper had een eerste broedgeval van de boomkruiper. En voor het tweede jaar op rij een broedgeval bonte vliegenvanger bij Liauckemastate en twee broedgevallen grauwe vliegenvanger. "Bêst genôch!"

Wat betreft de rest van de nestkastbroeders had Rienk Terpstra uit Dongjum wel jonge grauwe vliegenvangers in de tuin, maar die hadden niet gebroed in het daarvoor bestemde nestkastje. Tweede leg wel in een nestkastje maar gepredeerd; dader onbekend.

Verder meldde Hessel Bleeker dat hij tijdens een inventarisatie-ronde op de begraafplaats in Franeker een span groene spechten spotte, met drie jongen, wat voor deze regio vrij uniek is.

Wat betreft de bezetting van de nestkastjes in het Franekerbos constateerden Tjitte Piebenga en ondergetekende dat 15 van de 30 kastjes bezet waren, met koolmees en pimpelmees.

In de tuin van de familie Koelma aan de oude Leeuwarderweg inventariseren Wopke Vellinga en ondergetekende de nestkastjes; ons viel het op dat het met de ringmus weer wat beter gaat.

Conclusie: van de meer dan 400 geïnventariseerde nestkastjes was de bezetting niet slecht, hoewel het qua nestkastbezetting altijd beter kan.

Iedere inventarisatievrijwilliger wil ik bedanken voor zijn/haar inzet. Heeft u vragen over nestkasten?

Dan kunt u hiervoor Jitze Ladenius bereiken op 0517-391646 of via e-mail: jitzeladenius63@gmail.com

Geïnteriseerde nestkasten en andere kunstnesten

Soort nestkast	Aantal	Binnen bebouwde kom	Buiten bebouwde kom
Klein (voor mezen vlieggat 27 t/m 34 mm)	374	27	347
Normaal (voor spreeuwen en spechten vlieggat ca. 45 mm)	22	-	22
Groot (voor duiven, kauwen, uilen, valken ca. 90 mm)	4	-	4
Selectieve / Half open (voor boomkruiper, vliegenvanger, kwikstaart etc.)	35	-	35
Gierzwaluw (dakpannen)	29	-	29
Totaal	464	27	437

Broedresultaten in nestkasten

Soort vogel	Totaal broedgevallen	Waarvan succesvol
Koolmees	68	67
Pimpelmees	40	40
Ringmus	39	39
Spreeuw	6	6
Bonte vliegenvanger	1	1
Huisumus	3	3
Kauw	4	4
Gekraagde Roodstaart	1	1
Grauwe vliegenvanger	3	2
Boomklever	1	1
Gierzwaluw	11	11
Winterkoning	4	4
Totaal	181	179

Plasdras boerenbedrijf Lootsma-Kuiper

Tekst en foto's: Douwe Sibma

Simone Lootsma en Roeline Kuiper uit Tzummarum hebben dit voorjaar met financiële ondersteuning van Boerennatuur Westergo en onze Vogelwacht een plasdras gecreëerd in één van hun weilanden in Boer. Nazorger Riemer Visser meldde dat er een groot aantal weidevogels hebben gebroed, maar dat in een kort tijdsbestek helaas alle legsels zijn gepredeerd.

Jaarverslag Ringgroep Franeker

Tekst: Adri Bakker, Foto's: Internet

Trekkende vogels in kenmerkende V-formatie

Het is eind november 2024. Tijd om te beginnen met het jaarverslag en te genieten van de laatste weken van de najaarstrek. Veel van "onze" broedvogels trekken in de herfst weg naar het zuiden, maar vogels die noordelijker broeden, komen juist hier weer overwinteren of trekken via ons land naar warmere oorden. De herkomst van deze vogels ligt in een enorm gebied van Groenland tot in Siberië, Daarbij is niet de winterse kou, maar de beschikbaarheid van voedsel in de wintermaanden de belangrijkste reden voor vogels om zuidwaarts te trekken. Ze herkennen kustlijnen en rivieren en kijken naar de zon en de sterren. Deze manieren vullen elkaar aan: als de ene door omstandigheden niet werkt, bijvoorbeeld bij mist of te zware bewolking wordt doorgeschakeld op een andere. Jonge vogels vertrouwen op hun eerste reis vaak op het ingebouwde kompas.

Zwarte dag voor vogelliefhebbers:

De Dunbekwulp is uitgestorven! kopt de Leeuwarder Courant op dinsdag 19 november 2024.

De Dunbekwulp, een bruingrijze steltloper met een lange, naar beneden krommende snavel was door de toenmalige vogelliefhebber moeilijk te onderscheiden van de "gewone" Wulp, die in dalende aantallen nog voorkomt op de Waddeneilanden en in de Hollandse duinen.

De laatste waarneming in Nederland dateert van 1947, ten noorden van het Noord-Hollandse Wieringen, waar hij foe-

rageerde in het waddengebied dat toen nog deels uit zoutmoeras bestond. In 1912 rezen zorgen over zijn afnemende aantallen en in de jaren 40 rezen de zorgen over zijn voortbestaan, maar pas in 1988 werd hij als officieel "bedreigd"

Dunbekwulp

Veel van “onze” broedvogels trekken in de herfst weg naar het zuiden, maar vogels die noordelijker broeden komen juist hier weer overwinteren of trekken via ons land naar warmere oorden

geregistreerd. Tot die tijd werd volop op deze soort gejaagd, ook in Nederland, voor de verkoop aan Engeland, waar de vogel gewild was als lekkernij. De laatste zekere waarneming is van 23 februari 1995 in het moerasgebied Merja Zerga in Marokko. Onderzoekers vinden dat de geschiedenis van de Dunbekwulp ons moet leren hoe andere kwetsbare soorten nog tijdig beschermd kunnen worden, door eieren te verzamelen en uit te broeden waarna die bedreigde soorten geherintroduceerd kunnen worden. Om nog meer zwarte dagen voor vogelliefhebbers te voorkomen??

Nachtvangen

“We zijn met onze ringgroep dit najaar ook bezig geweest met het nachtvangen van veldleeuweriken bij de zeedijk ter hoogte van Oosterbierum. Vanuit het Vogeltrekstation en de Ringersvereniging kwam de vraag of er ook ringers 's nachts veldleeuweriken wilden proberen te vangen.

Het leek ons een leuke uitdaging om uit te vinden of wij een zinvolle bijdrage zouden kunnen leveren aan dit project. In heel Europa doen ringers mee en zodoende zijn we aangesloten bij een Europees netwerk van veldleeuwerikenvangers. Via een whatsapp-groep houden we elkaar in Nederland op de hoogte van de vangsten en wisselen ervaringen uit. Doel van het project is om gedurende de trekperiode van de veldleeuwerik (sept/nov, feb/maart) verspreid door Europa in de nacht veldleeuweriken te vangen om een beter beeld te krijgen van herkomst en bestemming van over Nederland trekkende veldleeuweriken. Ook verzamelen we gegevens over conditie en geslacht van de vogels.

We zetten in de nacht, of zeer vroege ochtend grofmazige netten in een vierkant op en leggen veldleeuwerikengeluid precies in het midden van het vierkant. Zo proberen we de vogels in het net te lokken. Tot nu toe leverde dat in 5 vangpogingen in totaal 6 leeuweriken op. Andere leuke vang-

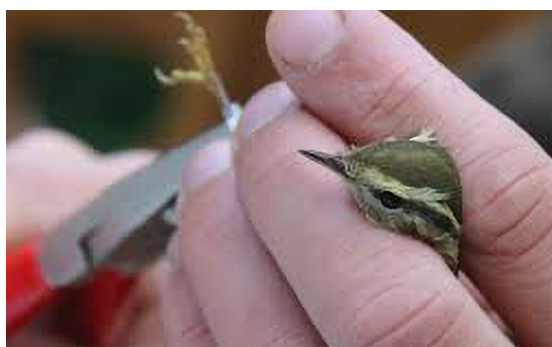

Veldleeuwerik

ten buiten het project, de zogenaamde bijvangst, zijn waterral en uilen. Beide reageren uitstekend op nachtelijk geluid. In totaal vingen wij 20 waterrallen en 1 ransuil. Het weer zat jammer genoeg niet mee.

Tijdens de mooiste treknachten trok de mist enorm aan, met natte netten tot gevolg en verre van ideale vangomstandigheden. We hopen in de toekomst grotere aantallen leeuweriken te vangen door de beste werkwijze onderling af te stemmen. Het schijnt dat je met een nachtcamera en een fel licht de veldleeuweriken die naast het net landen kunt verblinden en met een schepnet voorzichtig kunt vangen. Deze manier van vangen wordt dazelen genoemd. In het voorjaar zullen we dit proberen. Het is een prachtige ervaring om in het pikkedonker vogels te vangen en weer een mooie toevoeging op ons ringwerk” aldus ringer Tjitte Piebenga.

Jaap Strikwerda (l) en Tjitte Piebenga (foto: Cor Aardema)

Bladkoning wordt geringd

De aantallen geringde vogels

In 2024 hebben we tot 1 december 1535 vogels geringd verdeeld over 53 soorten. Ons jaargemiddelde ligt op ongeveer 2500 exemplaren. Maar door ongunstige weersomstandigheden hebben we dit aantal niet kunnen evenaren.

Hier waren maar liefst 8 Bladkoningen bij, de moeite waard om daar even op in te gaan. De Bladkoning is een kleine zangvogel uit de familie Phylloscopidae. De Bladkoning

Vanuit het Vogeltrekstation en de Ringersvereniging kwam de vraag of er ook ringers 's nachts veldleeuweriken wilden proberen te vangen.

wordt tussen de 9 en 10.5 centimeter lang en zit daarmee in grootte tussen het Goudhaantje en de Tjiftjaf in. Hij heeft een mosgroene bovenzijde, een donkere oogstreep en een opvallende, lichtgele wenkbrauwstreep.

Het is een afstandstrekker, die broedt in de Siberische taiga van het Oerolgebied. De overwinteringsgebieden liggen in het Zuiden van Azië, maar toch worden er elk jaar in Nederland meldingen gedaan langs de Noordzee of Waddenkust, dus onze ringplekken Kornwerderzand en Zurich liggen goed op de trekroute.

Ringers met een goed gehoor horen hem vaak als eerste, een hoog doordringend en luid TSJIE-oeWiet in toonhoogte oplopend. Qua uiterlijk en geluid lijkt de Bladkoning sterk op de veel zeldzamer Humus Bladkoning, door ons 1 keer gevangen op Kornwerderzand.

Vuurgoudhaantje

Bij twijfel kunnen we alsnog de kenmerkengids van het Vogeltrekstation gebruiken. Determinatie-stappen:

Zangertjes

- 1a De okselveren zijn citroengeel, ja, naar 2.
- 1b De okselveren zijn niet citroengeel.

- 2a De tweede handpen is langer dan de vijfde. De vleugellengte is minstens 71 mm, nee.
- 2b De tweede handpen is korter of even lang als de vijfde, ja, ga naar 4.

- 4a De buitenvlag van de derde tot en met vijfde handpen is versmald, nee.
- 4b De buitenvlag van de derde tot en met de zesde handpen is versmald, ja, naar 8.

- 8a De stuit is niet duidelijk anders gekleurd dan de rug, ja, ga naar 9.
- 8b De stuit is duidelijk anders gekleurd dan de rug, nee.

- 9a Geen vleugelstreep: Tjiftjaf.
- 9b Een vleugelstreep: Grauwe Fitis.
- 9c Twee vleugelstrepen: Ja, Bladkoning.

Vanaf 2000 is zijn aanwezigheid, ook buiten Nederland toegenomen, misschien door grotere waarnemingsactiviteiten en betere (determinatie) kennis, maar misschien zijn de aantallen ook werkelijk toegenomen.

Winterkoning

Kornwerderzand

Totaal	Nieuw	Terug	Soorten	Vanguren
387	349	38	37	114

Mooie vangsten:

4 Bladkoningen en 8 Vuurgoudhanen, waarvan 5 op 14 april.

Top 5 2024:

Tjiftjaf	60
Roodborst	52
Merel	46
Winterkoning	33
Braamsluiper	28

Dagrecords waren er voor:

Er waren dit jaar geen Dagrecords.

*Heb je belangstelling voor vogels en
interesse voor vogelonderzoek of wil je
kennismaken met het ringen van vogels?*

Dagrecords waren er voor:

Groenlingen	24 exemplaren	op 10 maart
Staartmees	9 exemplaren	op 13 oktober
Zwartkop	11 exemplaren	op 21 september
Veldleeuwerik	1 exemplaar	op 6 oktober
Ransuil	1 exemplaar	op 6 oktober
Sijs	2 exemplaren	op 25 februari

Zanglijster

(zie ook de tekst

onderaan op blz 42)

Zurich

Totaal	Nieuw	Terug	Soorten	Vanguren
895	694	201	39	114

Leuke vangsten waren er voor:

Cetti's Zanger 1 en Bladkoning 3.

Top 5 2024:

Tijftjaf	142
Zwartkop	120
Merel	78
Roodborst	65
Winterkoning	64

Dagrecords waren er voor:

Houtduif	1 exemplaren	op 20 juli
Veldleeuwerik	3 exemplaren	op 3 november
Spreeuw	2 exemplaren	op 9 november
Grote Gele Kwikstaart	7 exemplaren	op 12 oktober

Franeker 't War

Totaal	Nieuw	Terug	Soorten	Vanguren
577	432	145	25	146

Bijzondere vangsten waren 15 waterrallen op 2 november tijdens het nachtvangen bij Oosterbierum.

Top 5 2024:

Koolmees	198
Groenling	91
Pimpelmees	81
Vink	70
Roodborst	23

Heb je belangstelling voor vogels en interesse voor vogelonderzoek of wil je kennismaken met het ringen van vogels? Je bent van harte welkom om kennis te maken met het werk wat daarbij hoort op onze vaste ringlocaties:

Kornwerderzand en Zurich:

Contactpersoon Adri Bakker.

Makkum Súdwaard en Mokkebank:

Contactpersoon Tryntsje Albada.

Rohel:

Contactpersoon Gerard Westerhuis.

Mocht je belangstelling hebben, dan kun je contact via de mail opnemen met Adri Bakker.

Al onze activiteiten kun je volgen op www.trektellen.nl
Kies Nederland, kies Ringvangsten en dan een van de ringlocaties.

Adri Bakker,

Coördinator

ringer – 011.

0517 393667/ 0655085865

bakkerdejong@home.nl

Tjitte Piebenga

ringer – B58

Wopke Vellinga

ringer – B77

Jaap Strikwerda

ringer – L05

Gerard Westerhuis

ringer – 3266

Cor Aardema

assistent – ringer

Dirk Kooistra

assistent – ringer

TERUGMELDINGEN in 2024 van door de RINGGROEP FRANEKER geringde vogels

soort	ring nummer	m v o	leeftijd	geringd op teruggem. op	geringd te teruggemeld te	afstand in km's	aantal dagen	opmerkingen
Merel	L 594500	v	1kj	30092022 01082024	Viaduct 3 Zurich,Nederland. Marienfeld, Harsewinkel, Duitsland.	234	1j 10m 2d 671	Geringd door G. Westerhuis,VRS Franeker - Gemeld door Vogelwarte Helgoland.
Zwartkop	BU 10655	o	1kj	27-04-24 08-09-24	Viaduct 3 Zurich, Nederland Agora 1 Leeuwarden	30	80	Geringd door J.Strikwerda,VRS Franeker.- Gemeld door VRS Potmarge (M61).
Merel	L 297279	m	1kj	25-09-20 23-08-24	War 1A, Franeker, Nederland Maanvogel 4, Franeker.	2	3j 10m 29d 1428	Geringd door Tjitte Piebenga,VRS Franeker. Publieke melding.
Br.Kiekendief	5589654	m	Nestj.	29-06-24 24-08-24	Juckemaleane, Sexbierum, Nederland. Enkhuizen, Nederland.	49	56 1m 26d	Ger. door Werkgr. Roofvogels, VRS Franeker - Dood gevonden op de Kreupel door Gijbsbertsen.
Kerkuil	5613313	o	Nestj.	03-07-24 03-10-24.	Lycklamastraat,Oldeholdpade,Nederland A32 hmp 23.4 t.h.v.Steenwijk	11	92 2m30d	Geringd door J.R.Fokkens (B20). Dood gevonden door Tjitte Piebenga (B58).
Koolmees	BN 70713	o	1kj	08-07-23 21-04-24	Ketelmeerdijk, Dronten, Flevoland Sluisweg, Kornwerderzand.	56	288 9m.13d.	Geringd door M.Roos F93. Terug gev. door Adri Bakker ((011).
Koolmees	Y 006383	v	1kj	21-09-19 14-11=24	Willemstrjitte,Broeksterwald, FrL.NI. .Boppewei, De Westereen .FrL., NI.	28	1881 5j1m24d	Geringd door Harry de Boer (945) Raamslachtoffer.Via Tjitte Piebenga (058).
Zanglijster	H 307657	o	1kj	04-10-24 13-10-24	Sluisweg, Kornwerderzand, Friesland.NL. Gironde, Aquitaine, FRANKRIJK.	1040	9	Geringd door Henkv.d.Wetering. VRS Franeker. - Dood. Bejaagd door Franse Jager.

Door de RINGGROEP FRANEKER gevangen/gevonden vogels met een BUITENLANDSE RING:

soort	ring nummer	m v o	leeftijd	geringd op teruggem. op	geringd te teruggemeld te	afstand in km's	aantal dagen	opmerkingen
Kl. karekiet	BLB 16694686	o	1 kj	25-08-20 26-05-24	9200 Dendermonde, België. Viaduct 3 Zurich, Friesland, Nederland.	244	1370 3j9m1d	Geringd door Belgische ringer. Teruggevangen door Jaap Strikwerda (L05).
Kl. Karekiet	BLB 18135167	o	1kj.	21-08-23 22-0624	Rue Désiré Léga, Amay, België. Viaduct 3, Zurich, Friesland, Nederland.	284	306 10m.1d.	Geringd door Belgische ringer. Teruggevangen door Jaap Strikwerda (L05).
Roodborst	GBT AEY 6243	o	1kj	11-11-23 12-10-24	Hull, HU 12 OUG, Verenigd Koninkrijk. Viaduct 3, Zurich, Friesland Nederland	355	336	Geringd door Engelse ringer. Teruggevangen door Adri Bakker (011).

Verklaring van de gebruikte afkortingen bij leeftijd en geslacht

m/v = mannetje/vrouw
o = geslacht onbekend
1kj = vogel in 1e kalenderjaar
>1jr = vogel NA het 1e kalenderjaar
volgr = vliegvaardig, leeftijd onbekend
2kj = vogel in 2e kalenderjaar
pull = nest of dons jong
>2jr = vogel NA het 2e kalenderjaar

Het minst blij waren we met terugmelding nr. 8: Een Zanglijster geringd op 4 oktober 2024 op Kornwerderzand, vliegt in 9 dagen 1040 km, dus gemiddeld 115 km per dag, om in Zuid Frankrijk, bij Aquitaine, door een Franse jager te worden neergeschoten!!

Top 5 eigen terugvangsten 2024:

Koolmees	108
Tjiftjaf	45
Pimpelmees	31
Heggenmus	25
Winterkoning	24

Enmalige terugvangsten zijn Keep, Nachtegaal, Spotvogel, Torenavalk Turkse Tortel en Waterhoen. Dit betreft allemaal eigen terugvangsten maar ze zijn allemaal belangrijk voor de CES-projecten. In Nederland zijn dit ongeveer 50 locaties. Bij een CES-project wordt met dezelfde netopstelling op dezelfde locatie in dezelfde periode jaar na jaar geringd. Aanvankelijk was het doel veranderingen te onderzoeken bij volwassen populaties, maar tegenwoordig krijgt de verhouding juveniel (jong) – adult (volwassen) en de overleving de meeste aandacht.

Aantallen geringde vogels

1 januari t/m 1 december 2024

Foto's: Jan Tijsma

nr.	Soort	aantal
1	bladkoning	8
2	boerenwaluw	4
3	boomkruiper	2
4	bosrietzanger	21
5	braamsluiper	32
6	bruine kiekendief	14
7	buizerd	3
8	Cetti's zanger	1
9	ekster	1
10	fitis	17
11	gaai	1
12	gekraagde roodstaart	1
13	gierzwaluw	7
14	goudhaan	90
15	grasmus	1
16	groenling	88
17	grote bonte specht	2
18	grote gele kwikstaart	12
19	heggenmus	52
20	houtduif	1
21	huismus	5
22	huiswaluw	1
23	ijsvogel	1
24	kauw	2
25	keep	5
26	kleine barsijs	1
27	kleine karekiet	37
28	kneu	6
29	koolmees	150

nr.	Soort	aantal
30	koperwiek	31
31	merel	115
32	nachtegaal	1
33	pimpelmees	76
34	putter	4
35	ransuil	1
36	rietzanger	4
37	roodborst	111
38	sijs	11
39	spotvogel	6
40	spreeuw	3
41	staartmees	11
42	tjiftjaf	161
43	torenavalk	17
44	tuinfluiter	31
45	vink	72
46	visdief	2
47	vuurgoudhaan	15
48	waterhoen	3
49	waterral	19
50	winterkoning	75
51	witte kwikstaart	2
52	zanglijster	54
53	zwartkop	144
53 soorten		1535

Top 10 van januari tot december 2024

nr.	Soort	aantal
1	Tjiftjaf	161
2	Koolmees	150
3	Zwartkop	144
4	Merel	115
5	Roodborst	111
6	Goudhaan	90
7	Groenling	88
8	Pimpelmees	76
9	Winterkoning	75
10	Vink	72

Top 10 aller tijden van 1971 tot december 2024

nr.	Soort	aantal
1	Merel	15971
2	Roodborst	9459
3	Koolmees	9380
4	Goudhaan	8280
5	Zanglijster	7665
6	Goudplevier	6996
7	Zwartkop	6402
8	Pimpelmees	5859
9	Fitis	4725
10	Witte kwikstaart	4413

Jorn Aardema speurt naar legsels

Broedsels in De Bjirmen

Foto's: Cor Aardema

Alleen integrale aanpak natuurbescherming kan soortenverlies tegengaan

Tekst en foto's: Mark de Jager, vrijwilliger bij de Idylle Waadhoeke in Franeker

Ondanks alle inspanningen en investeringen van boeren, overheden, wetenschappers en vogelbeschermers, lijkt het maar niet te lukken om de negatieve trend in broedsuccessen een halt toe te roepen. Zelfs in het optimaal ingerichte en beschermde Gruttoland in Wommels - van Boer Murk Nijdam en het Agrarisch Natuurfonds Fryslân - werden dit jaar maar zeer weinig grutto's en zelfs nul kieviten vliegvlug. Hoe is dat mogelijk?

Predatoren zoals marterachtigen, vossen, huiskatten en roofvogels hebben vrij spel om de weinige nesten en kuikens weg te roven. Gebrek aan muizen en andere kleine prooidieren spelen ongetwijfeld een rol, want ook predatoren hebben jongen groot te brengen.

In Duitsland zijn enkele zeer grote natuurgebieden van duizenden hectares omringd door veel water, waar het broedsucces wel positief wordt beïnvloed door predatiebeheer in combinatie met beheersmaatregelen, zoals het weghalen van hoge bomen als uitkijkplaats voor vliegende predatoren en het plaatsen van afrasteringen met schrikdraad om de grondgebonden roofdieren te weren.

Biodiversiteitscrisis

Als oorzaak voor het geringe broedsucces van weidevogels werd vaak gewezen op het koude en natte voorjaar, iets waarop we weinig invloed kunnen uitoefenen, bovendien weet iedereen dat er een wereldwijde klimaatopwarming bezig is. Gewasbeschermingsmiddelen, chemische bemesting en grootschalige landbouw zorgen voor een veranderende leefomgeving, waardoor het bodemleven verarmt en de biologische kringlopen worden verstoord. Inheemse bloemrijke graslanden die op extensieve wijze worden beheerd, worden steeds zeldzamer, terwijl die aan de basis liggen van een gezonde en biodiverse leefomgeving voor insecten. Zonder bloemen geen insecten, zonder insecten geen vogels en andere wilde dieren.

De steden, dorpen, wegen en industrieterreinen ten behoeve van de groeiende bevolking en een bloeiende economie slokken steeds meer ruimte op, waardoor er te weinig plaats overblijft waar de traditionele natuur zich blijvend kan handhaven. Enkele kleine versnipperde natuurgebieden, die niet meer via corridors met elkaar verbonden worden, zijn blijkbaar onvoldoende om de achteruitgang te keren. Door economische realiteiten slagen we er met zijn allen niet in om voldoende oppervlakte aan leefgebieden te reserveren voor de planten en dieren die al zo lang onderdeel uitmaken van ons cultuurlandschap.

We begrijpen überhaupt nog weinig hoe complexe ecosystemen zoals de Waddenzee werken, maar ondertussen worden de kwetsbare zeebodem en zandbanken wél bedreigd door zout-, olie- en gaswinning, overbevissing, lozingen van

industriële afval en plastics, en wordt de horizon vervuild met windmolens en wordt de overgang tussen land en zee keihard van elkaar gescheiden door hoge dijken, met een achterland van intensieve landbouwgebieden en steeds verder uitdijende dorpen en steden.

Hoopvolle projecten om de functie van de Waddenzee als estuarium te herstellen - zoals 'Holwerd aan zee' of het toelaten van zout water in het Lauwersmeer - stranden door weerstand en gebrek aan lef en financiële ondersteuning van de provincie Fryslân.

Wat we er voor terugkrijgen zijn microscopisch kleine projecten om toeristen te trekken en de 'biodiversiteit' te bevorderen, zoals een 'Dijk van een Wijf', waar nog steeds miljoenen overheids- en subsidiegeld in geïnvesteerd dienen te worden, maar waar de natuur hoegenaamd weinig tot niets aan heeft. Ondertussen gaat de natuur haar eigen gang, ze kan immers niet anders want dieren blijven proberen te overleven. Vliegende en scholeksters komen jaarlijks van Afrika naar Nederland vliegen, maar kunnen daar geen stille strandjes met schelpen of kiezels meer vinden, en vluchten naar daken van gebouwen, met meer of minder succes. Het is geen succes als kuikens verbranden in de zon of te pletter vallen over de rand van het dak. En als het wel een succes is, zie je het verschijnsel dat de mens de aanwezigheid van wilde dieren als overlast gaat beschouwen, alleen maar omdat de vogels hun natuurlijke gedrag willen vertonen (eten, poepen en territorium verdedigen).

Kieviten en grutto's zoeken elk jaar weer naar kleine, door de vooruitgang vergeten stukjes land, waar ze hun jongen proberen groot te brengen.

Eén van die gebiedjes is de zomerpolder die gelegen is naast de idylle, ingeklemd tussen de nieuw aangelegde woonwijk Alvestêdenwyk en de Burgemeester Jan Dijkstra rondweg in Franeker Zuid. Een klein stukje natte natuur met natuurlijk beheerd grasland, waar in de zomer in ouderwetse greppelstructuren prachtige planten bloeien, zoals Zwanenbloem, Grote kattenstaart en Goudknopje. Het gebied werd 10 jaar geleden door het Wetterskip Fryslân ingericht als waterberging voor overtollig oppervlaktewater in het winterseizoen. In de loop der jaren werd die functie minder belangrijk dan verwacht, en bleek het gebied een aantrekkelijke pleisterplaats voor vogels te zijn geworden. Weide- en watervogels komen

Door economische realiteiten slagen we er met zijn allen niet in om voldoende oppervlakte aan leefgebieden te reserveren voor de planten en dieren die al zo lang onderdeel uitmaken van ons cultuurlandschap.

daar uitrusten, foerageren en zelfs broeden, elk jaar werden er wel enkele jonge kieviten en tureluurs grootgebracht, zonder tussenkomst van natuurbeschermers of bijzondere beheersmaatregelen. Vogelliefhebbers, wandelaars en hondenbezitters konden genieten van een wandeling over de dijk rondom de polder, zonder dat de rust in gevaar kwam.

In de winter van 2024 werd een aanmoedigingssubsidie ter waarde van 7500 euro - ten behoeve van de idylle afkomstig van het provinciale biodiversiteitsinitiatief Kening - grotendeels geïnvesteerd in de plaatsing van een zwaluwtil bij de Tsjommerfeart aan de rand van de Alvestêdenwyk.

De gemeente Waadhoeke wilde niet achterblijven en investeerde in enkele bigbags met schelpen, waarmee in het vroege voorjaar met behulp van vele vrijwilligers een mini-strandje werd aangelegd, in de hoop dat visdiefjes - die elders in de stad al jaren voor overlast hadden gezorgd en daarom verjaagd moesten worden - daar zouden gaan broeden. Een onvervalst stukje compensatienatuur, waarvan het resultaat zich laat raden: geen visdief die er tot nu toe naar heeft omgekeken!

De huiszwaluwen die al jaren nesten bouwen onder de uitstekende dakranden van de nieuwbouwwoningen hadden aanvankelijk geen interesse in de prachtige zwaluwtil die werd opgericht aan de Horsa in Franeker. Pas nadat zelfgebouwde nesten meermaals werden vernietigd, trokken enkele zwaluwpaartjes de stoute schoenen aan en begonnen de prefab nestkasten te bewonen. Er was weliswaar sprake van enig broedsucces, maar pas erg laat in het seizoen.

Ondertussen besloot de afdeling biodiversiteit van de gemeente Waadhoeke om de status van de zomerpolder en de ringdijk op te waarderen tot natuurgebied, en werden er – pas midden in het broedseizoen – zware hekken en verbodsborden geplaatst, die de broedrust moesten verbeteren door de toegang van mensen en honden over de dijk te voorkomen.

Opvallend is dat dit soort kleinschalige beheersmaatregelen niet helder gecommuniceerd en niet gesteund worden door middel van échte samenwerking van overheden, landbouw, vogelbeschermers en vrijwilligers. Sowieso is het de vraag of het verbod tot een wandeling om de polder wel nodig is. Doorgaans hebben broedende weidevogels van een wandel- of fietspad aan de andere kant van een sloot geen hinder. Met een verbod wordt het van dichtbij kunnen genieten van weidevogels onmogelijk gemaakt.

Door oplettendheid van een plaatselijke boer werden dichtbij maar buiten het 'beschermde natuurgebied' maar liefst 7 gruttonesten ontdekt in een rommelig weilandje aan de rand van de woonwijk. Na de tip van de boer kwam de Vogelwacht

Een simpel waarschuwingsbordje met bijvoorbeeld de tekst 'Houdt uw hond van jagen? Laat 'm dan aangeliënd' had hier even goed gekund. (Foto: Marga Schaap)

snel in actie om de nesten te vinden en te markeren.. Het perceel bleek volgens Wad tot Stad niet ingetekend als nazorggebied van de Vogelwacht; kennelijk was de aanwezigheid van de grutto's onopgemerkt gebleven bij de vogelwachters of niet gemeld aan het bestuur van de Vogelwacht.

Laten we, als liefhebbers en beschermers van de natuur, vooral met elkaar blijven communiceren en samenwerken. De meeste mensen hebben respect voor alle dieren in de natuur en willen daar rekening mee houden, vooral als ze van dichtbij de wonderen van de natuur kunnen blijven ervaren. Laten we ons inspannen de natuur niet achter hekken te verstoppen, maar vooral zichtbaar en toegankelijk te houden. Alleen dan kan de passie, kennis en ervaring door oudere natuurliefhebbers op de nieuwe generaties worden overgedragen voor het behoud van al dat moois in de toekomst.

Beleidsplan 2024-2028 behoud biodiversiteit en nazorg weidevogels

Vogelwacht Franeker e.o.

Tekst: Geert Faber, Foto's: Internet

Begin 2024 hebben wij als bestuur van Vogelwacht Franeker e.o. een eerste gesprek gehad met beleidsmedewerkers van gemeente Waadhoeke. Hierin werd gesproken over de problematiek van nazorg van weidevogels en de biodiversiteit en ecosystemen binnen de gemeente in het algemeen. Hierbij werd afgesproken dat wij ideeën en/of wensen van onze Vogelwacht in een visievoorstel, inclusief het kostenaspect, zouden gaan uitwerken. Het plan moest uiteraard ecologisch effectief zijn, ambitieus, meerjarig, structureel en we werden uitgedaagd 'groot' te denken.

Vervolgens hebben wij het 'Beleidsplan 2024-2028 behoud biodiversiteit en nazorg weidevogels Vogelwacht Franeker e.o.' opgemaakt. Het bestuur van onze wacht heeft hierin een vijfjarig beleid verwoord, waarin concrete acties moeten worden uitgevoerd. Dit beleid is op de laatste ledenvergadering al een paar keer aangehaald. Dit beleid is gericht op behoud van biodiversiteit en ecosystemen en vanuit de achtergrond van onze vogelwacht op het optimaliseren van de habitatkwaliteit van weidevogels in ons gebied in relatie met de nazorg.

In grote lijnen willen we inzetten op:

- het realiseren van plasdrassen met pompen;
- faciliteren van kruidenrijke mengsels en bijenhôtels ter verbetering van de gehele biodiversiteit.
- een drone, wildcamera's en nestbeschermingsmiddelen voor de nazorg;
- facilitering vogelnestkasten en ringgroepen;
- jeugdeducatie;

Onze wensen zijn gebaseerd op onder andere de volgende feiten:

Wildcamera op prikstatief

Bijenhôtel

Terugloop broedparen weidevogels

Het is algemeen bekend dat het areaal van veel weidevogels ofwel boerenlandvogels steeds kleiner wordt, de aantallen broedparen van veel soorten afnemen, het broedsucces terugloopt en er op het boerenland tal van bedreigingen zijn. Het is de laatste jaren niet onopgemerkt gebleven dat het niet goed gaat met onze 'greidefûgels'. Er zijn talloze initiatieven opgezet om het tij te keren maar nog steeds holt de populatie in aantallen terug. Nu niets doen, betekent op redelijk korte termijn het einde van deze soorten. Vandaar ook ons initiatief om lokaal iets aan de problematiek te doen.

Verslechterde Habitatkwaliteit

Het boerenland bestrijkt van oudsher een groot deel van het landoppervlak van gemeente Waadhoeke. Daarmee werd deze streek een belangrijk leefgebied voor vogels die in agrarische gebieden broeden. En ook nu nog is dit boerenland van groot belang voor soorten als grutto, Kievit, scholekster en tureluur. Uit de Boerenlandvogelbalans (wordt jaarlijks uitgebracht door de wetenschappelijke vogelonderzoeksorganisatie Sovon) blijkt dat deze soorten en een veertigtal andere hier in de provincie voorkomende soorten vogels worden bedreigd in hun voortbestaan. Allerhande oorzaken liggen hieraan ten grondslag maar voor de weidevogels is naast de predatie de droogte van de laatste jaren de grootste tegenslag.

In februari 2025 wordt een eerste subsidiebedrag overgemaakt en dan kunnen we een begin te maken met de realisering.

De weidevogels komen door voedselgebrek niet op gewicht en komen niet meer aan de leg toe of wanneer ze daar nog wel toe in staat zijn, geeft de droge harde grond geen mogelijkheden tot voedselopname voor de kuikens, met alle gevolgen van dien.

Uit de Boerenlandvogelbalans blijkt eveneens dat één van de sleutelfactoren voor de habitatkwaliteit van veel boerenlandvogels de waterhuishouding in het landelijk gebied is. Optimaal leefgebied voor met name weidevogels heeft een hoge grondwaterstand. Hierdoor zit het voedsel niet te diep in de grond, wordt de vegetatie niet te dicht en voelen predatoren zich minder in het landschap thuis. Voor reguliere landbouwactiviteiten is het juist beter als de bodem goed ontwaterd is en regenwater snel wordt afgevoerd. Vogels en boeren hebben hierdoor soms tegengestelde belangen. Op de droogleggingskaart van Nederland is te zien dat met name de akkergebieden in Flevoland, de kop van Noord-Holland en de Delta zeer diep worden ontwaterd. Naast algemene nadelen van een diepe ontwatering, maakt dit gebieden ook kwetsbaar voor gebrek aan neerslag. De afgelopen jaren hebben boerenlandvogels te maken gekregen met extreme droogte door het gebrek aan regen in het broedseizoen, wat waarschijnlijk heeft bijgedragen aan een laag broedsucces in die jaren.

Veel factoren hebben invloed op elkaar en maken het een complex geheel. Door lage grondwaterstanden en mestinjectie droogt de bodem uit, waardoor bodemdieren te diep zitten voor weidevogels. Gras kan hierdoor juist snel groeien, waardoor kruiden worden verdrongen en een dichte grasmat ontstaat waarin kuikens weinig voedsel kunnen vinden. Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen laat zien dat kuikens van grutto's in Fryslân door voedselgebrek een structureel ondergewicht hebben en er dus langer over doen om vliegvlug te worden. Daardoor wordt de kans groter dat ze tijdens de kuikenfase ten prooi vallen aan predatie.

Realisatie van plasdraspercelen een van de beleidspeerpunten

Het realiseren van een plasdras geeft veel mogelijkheden. De vogels komen ook van naburige percelen deze plasdrassen bezoeken om daar te foerageren. Dit biedt hen de kans om te gaan broeden en betekent voedselaanbod voor de kuikens. De keuze om te kiezen voor plasdrassen (een gebied van één of meer are grond onder water zetten) is voor de hand liggend.

Het beleidsplan loopt van 2024 t/m 2028, het eerste jaar voor verkrijging van financiële ondersteuning en de volgende jaren voor de uitvoering van het beleidsplan.

Plasdraspomp

Nadat het plan was ingediend, hebben we begin dit jaar verschillende gesprekken gehad met o.a. wethouder Jan Dijkstra. Hij was heel enthousiast en gaf aan dat ons beleidsplan geheel past in de visie van gemeente Waadhoeke. Dat klonk ons als muziek in de oren en uiteindelijk ontvingen we begin december formeel bericht dat ons gehele plan is aangenomen!

In februari 2025 wordt een eerste subsidiebedrag overgemaakt en dan kunnen we een begin te maken met de realisering. Voor de gehele uitvoering zijn we bezig een stappenplan te maken. Dit plan is voor de komende jaren het uitgangspunt en rode draad om eerdergenoemde wensen uit te voeren. Op de leden- en wachtersvergadering zal het beleidsplan en het stappenplan een punt op de agenda worden.

Als er vrijwilligers zijn die het Bestuur willen ondersteunen bij de uitvoering: graag! Meld je bij ons aan.

Kievit

(Foto: Arda van de Werken)

Vogelwacht Franeke en omstreken
e info@vogelwachtfraneke.nl
i www.vogelwachtfraneke.nl